

ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten der Kon. Hollandsche Lloyd en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
RICHTINGSDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN

IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz.
VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791

Hofleverancier van H.M. de Koningin.

Speciale Export-afdeeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indië

HEEREN EN KINDER KLEEDING

PEEK & CLOPPENBURG

KLEEDING NAAR MAAT

INHOUD: Oproep. — Vereeniging van Ind. Verlofgangers. — Over Land en Volk van Suriname. — Reuilleton. — Het Indonesisch element in de Hindoe-Javaansche Kunst. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften: Uit de Eur. Pers. Uit de Ind. Pers. Uit de Chin. Pers. Lit.-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen.

Vereeniging van Ind. Verlofgangers.

Men meldt aan het Haagsche Aneta-kantoor: Zaterdag j.l. werd in de groote zaal van het café „Hollandais“ een druk bezochte vergadering van bovengenoemde vereeniging gehouden.

OPLETTEN !! Geeft bij vertrek uit - of naar Indië en VAN IEDERE VERANDERING VAN WOONPLAATS in Indië en Nederland KENNIS aan: Administr. „Koloniaal Weekblad“, Heulstraat 17, Haag

Na behandeling der binnengekomen en uitgegane stukken werd overgegaan tot bespreking van het Bestuursvoorstel: „Duurtetoeslag voor kinderen beneden 18 jaar“. Na uitvoerige besprekingen, waarbij tal van leden de leeftijdsgrens tot 21 jaar wenschten te verhoogen, werd het bestuursvoorstel met groote meerderheid aangenomen.

Met het oog op de misère door tal van verlofgangers geleden werd unaniem besloten zich tot de Re-

OPROEPING.

Personen, genegen in het winter-seizoen 1919-1920 LEZINGEN of VOORDRACHTEN te houden over WETSCHE ONDERWERPEN, worden uitgenoodigd hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „OOST EN WEST“, Heulstraat 17, Den Haag, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.
Namens het Hoofdbestuur,
De Secretaris,
F. H. A. VAN DER BRUGH.

ENGELSCHER Kleermakerij
FA B. SCHOEMAKER
29 Westeinde, - Telef. H. 6252
Den Haag

ENGELSCHER STOFFEN

Lid N.V. Vereeniging Nederlandsche Kleermakerijen

COSTUMES TAILLEUR

Lampe EN ROUTE
SPUISTR. 8 DEN HAAG

TEA-GOWN

Lampe LE MANNEQUIN
SPUISTR. 8 DEN HAAG

BONTMANTELS

Lampe AU-BOIS
SPUISTR. 8 DEN HAAG

Venduhuis „HOFSTAD“

HUGO DE GROOTSTRAAT 7 Dir. G. TER HEIDE TEL. HAAG 1623
ONDERNEMERS VAN PUBLIEKE VEILINGEN ..... TAXATEURS

N.V. TOT EXPLOITATIE VAN GEMEUBILEERDE WONINGEN

vraagt Gemeubileerde Huizen, heele of gedeelten van Inboedels te koop tegen hooge prijzen. — Brieven onder No. 215 Bureau v. d. Bl.

OOST P.M. BROEKMANS AMSTERDAM **WEST**
 KONINGSPLEIN HOEK HEERENGRACHT
 LADIES AND GENTLEMEN'S TAILOR

STEEDS VOORHANDEN HET FIJNSTE EN ALLERNIEUWSTE
 VOOR DAMES EN HEERENKLEEDING.
 KLEEDING NAAR MAAT BINNEN 2 X 24 UUR GEREED

Stoom-, Wasch- en Strijkinrichting „Fortuna“
 Mej. v. d. NEUT - Hoefkade 59

Wascht rein, tegen billijken prijs.
 Wasschen en Stoomen van gordijnen,
 spreien en dekens.

De goederen worden afgehaald te Den Haag, Scheveningen,
 Rijswijk, Voorburg en Loosduinen.

N.V. WIENER & VAN WITSEN
 Gevestigd 1851

Indische Uitrustingen

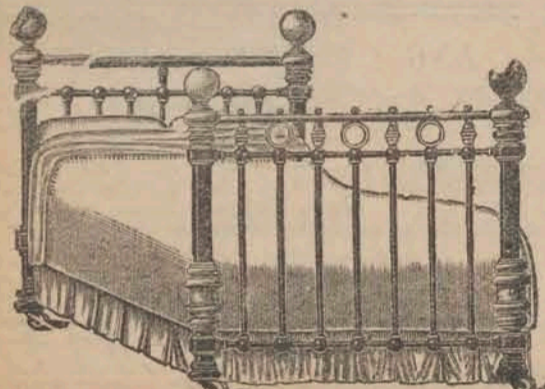
ROTTERDAM DEN HAAG
 35 Schiedamsche Singel 94 Noordeinde

E. VAN EMBDEN

In- en Verkoop van
 nitsluitend eerste soort nieuwe en tweede hands
 MEUBELN, PIANO's, BRANDKASTEN,
 KANTOORMEUBELN, enz.

Schiekade 207 - ROTTERDAM - Telef. 10134
 (naast Astoria Bioscope)

Th. A. A. SIMONIS,
 GROENMARKT 34, over de Priasestraat.
 TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groete keuze vanaf het beste tot het
 eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

MAISON VAN HAL
 Hofleverancier van H.M. de Koningin 103
 Reigerstr. 14 BREDA Telefoon 442

Heerenkleeding
 Dameskleeding
 Indische Uitrustingen
 Uniformkleeding

Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

geering te wenden met het verzoek het verlofstrac-
 tement te berekenen over het Indische tractement
 plus duurtbijslag.

Talrijk waren de voorgebrachte klachten over de
 behandeling aan boord en de wijze van passagebe-
 spreking. De verwaarloozing van de belangen der
 passagiers heeft langzamerhand dusdanige afmetin-
 gen aangenomen, dat door de vergadering het Be-
 stuur werd opgedragen:

a. Den Minister van Koloniën te verzoeken in
 overeenstemming met het bestuur eene regeling te
 treffen voor den terugkeer naar Indië en indien de
 beide gecontracteerde scheepvaartmaatschappijen
 hierin niet willen treden, alle abtenaren het recht
 te geven, met andere lijnen de reis te aanvaarden.

b. Den Minister van Koloniën te verzoeken het
 Bestuur in de gelegenheid te stellen een onderzoek
 in te stellen op mogelijk te charteren vrachtschepen
 voor passagiersvervoer, waarvan de tijdelijke inrich-
 ting voor passagierstransport in alle opzichten min-
 derwaardig was.

Over Land en Volk van Suriname.

In het laatst der vorige week heeft de oud-gouver-
 neur van Suriname, baron W. D. H. van Asbeck,
 een voordracht gehouden voor de leden van het Kon.
 Ned. Aardrijkskundig Genootschap te Amsterdam,
 welke door lichtbeelden werd verduidelijkt. De „N.
 R. Ct.“ van 24 dezer geeft van die voordracht het
 volgende overzicht:

Hoe weinig bekend Suriname zelfs in Nederland
 is, illustreerde de heer van Asbeck door te vertellen,
 dat Hollandse postzegelverzamelaars brieven richt-
 ten aan den Nederlandschen consul te Paramaribo,
 ook wel „te Suriname“, die hem dan als gouverneur
 werden aangeboden door den postdienst, omdat deze
 er geen raad mede wist.

Suriname noemde hij een landbouw-kolonie bij uit-
 nemendheid. Hij gaf een overzicht van de geschiede-

nis der slavernij en de gevolgen van haar afschei-
 ting, die tot gebrek aan werkkrachten leidde. Een
 daarin voorzien werd door immigratie, had de eco-
 nomische toestand reeds zoodanig geleden, dat dit na
 55 jaren later, nog gevoeld wordt.

Na te hebben aangetoond hoe naast den grooten
 landbouw, d.i. de plantage-aanbouw van den slavens-
 tijd, de kleine landbouw ontstond, d.i. de bebouwing
 van kleine perceelen door de oorspronkelijke bewo-
 ners, die als plantage-arbeiders niet meer wilden ar-
 beiden, en door vrije immigranten, die na overre-
 komst van hun eerste contract niet tot vernieuwing
 overgingen, gaf spreker een overzicht van de ver-
 schillende cultures, waaronder Liberia-koffie een
 belangrijke plaats inneemt, voor zoover betreft de
 plantage-landbouw. De kleine landbouw voorziet in
 hoofdzaak in de behoeften van de dagelijkse
 markt, vooral aan rijst, bananen en cassave; in de
 latere jaren werd rijst ook uitvoerproduct.

Spr. wees vervolgens op de heterogene bevolking
 op de Indianen als de oorspronkelijke bewoners; de
 later als slaven aangevoerde Afrikaansche negers en
 hun afstammelingen, de kleurlingen, thans beiden
 begrepen in den naam: Surinamers; de Chinezen,
 de Britsch-Indiërs en de Javanen, de z.g. immigran-
 ten; en op de Hollandsche boeren, in het midden der
 19e eeuw aangevoerd, dien het tamelijk wel geaan-
 is, zoodat zij onlangs hunnen aankomst in de kolonie
 75 jaar geleden, feestelijk herdachten. Het talrijkste
 zijn de Surinamers; daarna volgen de Britsch-Indi-
 diërs en Javanen. De eigenaardigheden dezer beide
 laatste en hun verschil in geschiktheid voor de
 landbouw, werden in het kort geteekend. Met de
 Britsch-Indische immigratie is het thans gedaan.

Een der groote tekortkomingen is het geringe aan-
 tal immigrerende vrouwen, 40 pCt. der mannen.
 Voorts zijn ook groote fouten in het regeeringsbeleid
 aan te wijzen, bijv. ten aanzien van de instelling van
 een landbouw-departement, waartoe eerst in het be-
 gin dezer eeuw werd overgegaan en dat eerst in 1910
 behoorlijk bezet werd.

Gewezen werd op de neiging van de kleurlingen
 om in „de stad“, Paramaribo, te wonen, waardoor

Feuilleton.

Uit het graf verrezzen. *)

De desa P., in de afdeeling Toeban, residentie
 Rembang, ligt aan den rand van een vrij uitgestrekt
 djati-bosch, bevolkt met een talrijken stoet apen, die
 dikwerf een bezoek komen brengen aan de badplaats
 nabij de desa P., waar zij nu en dan van de badgasten
 vruchten en andere versnaperingen weten machtig te
 worden. De grappen, die deze dieren vertoonen, zijn
 zeer vermakelijk, ofschoon zij, door hunne vermetel-
 heid, den badgasten soms lastig genoeg kunnen
 maken.

Op zekeren dag treedt een jonge Javaansche schoo-
 ne, met grasbloemen in 't rijke, langs de schouders
 golvende haar gestoken, uit het bosch. Zij is slank
 van leest en, voor eene Javaansche vrouw, zeer blank
 van vel. Haar gelaat teekent niet de minste uitdruk-
 king. Een beeld gelijk, met hare groote zwarte oogen
 recht voor zich uitstarende, richt zij hare schreden
 langzaam naar de badplaats, waar 't heldere bron-
 water met kracht uit den steenachtigen grond opbor-
 relt. Zij heeft grooten dorst. Met behoedzaamheid
 gaat zij de steenen trapjes af, bukt zich voorover en
 slurpt met lange teugen het frissche water op, dat
 haar gelaat als een spiegel terugkaatst. Daarna
 wascht zij hare met stof bedekte voeten en klimt we-
 der naar boven. Met onbepaalden blik staart zij een
 oogenblik in 't rond, toen zij, op een kleinen afstand,

*) Ontleend aan het Jaarboek voor 1891 der Indologi-
 sche Vereeniging.

een goed gekleeden Javaan de naburige desa ziet in-
 gaan.

Deze man was Krâmâ di Wirja, hoofd dier desa.
 Hij was bij den wedana op rapport geweest en nu op
 weg naar huis, toen die vreemde verschijning uit
 bosch zijne aandacht trok. Een schoone, jonge vrouw,
 zonder eenig geleide, uit 't bosch komende, met lang-
 zamen tred, en dan die strakke blik. Hij kon op die
 afstand niet goed zien, of zij aan hare bovenlip
 kenmerk droeg van de bruid van Kjaï Simâ te zijn.
 In elk geval was 't een vreemdsoortig wezen; mis-
 schien wel een woudgeest. Hij had stil gestaand, om
 haar uit de bron te zien drinken; maar, toen hij be-
 merkte, dat zij hem in 't oog kreeg, was hij angstig
 geworden en de desa in geloopt.

De vreemde vrouw volgde hem op den voet en zoo
 kwam zij bij Krâmâ binnen, een oogenblik, nadat hij
 te huis gekomen was. Hij had nog geen gelegenheid
 gehad, om aan zijne huisgenooten zijne ontmoeting
 mede te deelen.

Men kan zich de verbazing en den angst van 't
 desahoofd voorstellen, toen hij de schoone onbekende
 binnen zijne woning zag. Zijn huisgenooten keken
 mede verwonderd op, doch die verwondering nam
 vooral toe, bij 't zien van den angst op 't gelaat van
 het desahoofd.

De maaltijd was juist gereed en ieder wachtte

1) Kjaï Simâ is een der benamingen voor een tigger,
 woordelijk beteekent 't in eerbiedwaardigen zin: „de
 oude Heer Tigger“. Een Javaan, die zich in een bosch
 bevindt waar tiggers zijn, noemt niet gaarne het ondiep
 bij zijn naam, maar zegt liever van hem sprekende: de
 Kjaï, de oude Heer. Enkele menschen missen 't gleufje
 aan de bovenlip, vlak onder den neus; de Javanen
 zeggen van deze lieden, dat zij verwant aan, of wel een
 incarnatie van, de tiggers zijn.

Voor al wanneer men zoodanig persoon in een bosch
 ontmoet, heeft men voor hem veel ontzag.

J. P. KUIJPERS v/h Coupeur
 fir. Domhoff

1ste Klas Inrichting voor:
 DAMESKLEEDING NAAR MAAT
 Specialiteit in Amazone Costumes
 BONTMANTELS EN PELTERIJEN

Den Haag - Oude Molstraat II - Telefoon H. 9320

PERRY & CO.
 Kalverstraat 93-95-97-99 - AMSTERDAM
 ARNHEM - UTRECHT - 's-GRAVENHAGE

HUTKOFFERS

's-Gravenh. Muziekschool
„DE TOONKUNST“
 Prins Mauritsplein 21 - Tel. S. 477
 Spreekuren dagelijks van 10-1 en 2-6 uur.
 Directeur: JAMES ZWART.

Behalve volledig onderricht aan **Dilettanten en Eerstbeginnenden**, ook gelegenheid tot **Vakstudie**.
DAGELIJKS KUNNEN AANMELDINGEN GESCHIEDEN.
 Klavier, Orgel, Solozang, Viool, Alt, Cello, Compositie, Dirigeerkunst: 1 uur per week f 80.—; 2 uren per week f 150.— per jaar. Samenspel f 40.—; Harmonie en Contrapunt f 50.—; Muziekgeschiedenis f 25.—; Voordrachtskunst en Declamatie f 50.—; Meth. Spreken f 50.—; Fransch, Duitsch en Italiaansch f 50.— p. j. Orkestklasse 1 maal p. w. 2 uren, voor leerlingen der school f 10.—; leerlingen buiten de school f 15.— p. j. Het onderricht wordt uitsluitend door eerste, gediplomeerde krachten onderwezen; de leerlingen worden individueel behandeld; het geheel staat onder voortdurend toezicht van den Directeur, die alle verantwoordelijkheid voor de te geven lessen draagt, waardoor steeds de beste resultaten worden bereikt. 232
VRAAGT PROSPECTUS!!!

een bevolking heeft van meer dan $\frac{1}{4}$ der bewoners van de kolonie; daarbij werd aangegeven hoe in de naburige Engelsche kolonie, Demerara, de kleurrijke veel minder in aanzien is dan bij ons, waar hoge ambtenaarsposten door hen worden bekleed, terwijl men hen in Demerara alleen in de laagste rangen aantreft. Daarentegen is de decentralisatie in Demerara reeds vrij ver gevorderd en wordt daar lang in kleine kringen zelfbestuur gevonden, terwijl wij eerst thans de eerste stappen in die richting doen; voor de vorming van het volkskarakter is dit verschil van groote beteekenis. Wel is het dat zijn er voor de vorming van gemeentebesturen en in plaats van in Suriname aan te wijzen, maar voor de instelling van waterschappen zijn de omstandigheden gunstig. Voor de uitgifte van kleine landperceelen worden toch persoonlijk door het gouvernement plantages aangekocht en elke plantage is op een polder.

Verskil van belang in de politiek der beide regeeringen werd volgens spr. ook gevonden in de omvang der immigratie, toen de slavernij afgeschaft werd. Engeland voerde sedert dien in Demerara 3900 arbeiders per jaar in, wij in Suriname 930. Het ziet men in beide koloniën de lijn van de uitvoer van de landbouwproducten stijgen, naar reden van de toeneming der bevolking. Het resultaat is, dat Demerara zich weldra zelf ging bedruipen, Suriname zoo goed als onafgebroken subsidie noodig had. In een rapport, uitgebracht door drie deskundigen, de heeren J. C. S. Kasteleyn, oud-hoofddirecteur der Amsterdam-Deli Compagnie, B. J. Kasteleyn, oud-superintendent van de Handelsvereniging Amsterdam, en E. Snellen, landbouwkundige, na een lang bezoek, belangeloos aan Suriname gebracht, komen zij tot het besluit, dat het nog niet te laat is om de fout te herstellen; dat een thans krachtig aangepakte immigratie ons in een tien tot jaren even ver brengen kan als Demerara. Maar die aan de uitspraak twijfelen zijn aan de winstloosheid hand.

Spreker gaf daarna een overzicht van andere factoren van ontwikkeling en welvaart dan de landbouw.

bouw; van de bosch-ontginning, waarin het balatbedrijf begrepen is; de hoedenvlechtindustrie, waartoe aankweeking van een goede geïmporteerde palmsoort plaats heeft; de goud-industrie; de bauxiet-ontginning (aluminium-productie), enz., waarvoor geschikte handen worden gevonden onder de eigenlijke Surinamers, de negers en kleurlingen. Hij gaf daarbij eenige cijfers om de toeneming te demonstreeren van schoolbezoek, van gediplomeerde leerkrachten, van het geboorte-overschot, van ontvangen en verzonden brieven, enz., sedert de afschaffing van de slavernij. Het meest spreken zeker de cijfers van den uitvoer van landbouwproducten van 1905 tot 1915, van 26 ton aangegroeid tot 49 ton; van den geheelen uitvoer, die toenam van f 4.750.000 tot f 7.000.000; van de middelen en inkomsten, die in 1867 ruim 7 ton bedroegen en voor 1920 geraamd zijn op ruim 4 millioen.

Naar sprekers meening kon men met zulke cijfers voor oogen niet bij de pakken gaan neerzitten of over verkoop praten, nog daargelaten, dat wij als koloniale mogendheid geen bewijs van impotentie mogen geven door een wanhoopsdaad als verkoop. Maar dan ook getoond dat wij bij machte zijn van Suriname weer te maken wat het vroeger was, een bloeiende landbouwkolonie. Er broeit op dit oogenblik onder een deel der bevolking een pro-Amerikaansche geest. Maar laten wij niet vergeten, welke plaats de neger in de Vereenigde Staten inneemt. Overgang tot de vlag der sterren en strepen zou den moreelen ondergang van den Surinamer beteekenen, terwijl wij juist willen bereiken, dat hij een steeds groeiend deel krijgt in het bestuur en de ontwikkeling van zijn moederland.

Het Indonesisch element in de Hindoe-Javaansche kunst.

Met bovenstaand onderwerp is Prof. Dr. N. J. Krom, uit Leiden, verleden week te Wageningen opgetreden. De „N. R. Ct.“ van 20 dezer bevatte van

In den vroegen morgen werd zij wakker, richtte zich op, wreef zich de oogen uit en bleef kalm op de balé-balé zitten.

Kramâ, die weinig geslapen had, maar daarentegen veel nagedacht over 't geen hij gezien had, begreep, dat hij de onbekende, die toch eigenlijk de allures had van een gewoon mensch, eindelijk diende toe te spreken. Hij moest immers van 't voorgevallene kennis geven aan den wedânâ.

Toen de schaduwen van den nacht voorbij waren, had hij ook meer moed gekregen. Hij naderde dus de vreemde vrouw en waagde 't haar te vragen, waar zij heen ging, haar naam, geboorteplaats, enz.; doch op geen enkele dier vragen kreeg hij eenig antwoord. De onbekende hield den blik onbewegelijk op den grond gevestigd.

Kramâ werd ten laatste ongeduldig en zijn eerbied voor de gewaande poëtri verminderde zeer sterk. „Als ge mij niet zeggen wilt, wie ge zijt en wat uwe plannen zijn, dan moet ik u bij den wedânâ brengen.”

Geen antwoord. Na iets genuttigd te hebben, kleedt het deshoofd zich aan en gaat, vergezeld van den modin en een p a n a k a w a n (bediende), op weg naar het distrikthoofd, terwijl de onbekende, op zijn verzoek, zonder de minste tegenstreving, vóór hen uitgaat.

Bij den wedânâ aangekomen, wordt zij door dezen ondervraagd, doch zonder eenig resultaat. De schoone onbekende blijft in hare rol van doofstomme.

De wedânâ begrijpt niets van de zaak en geleidt haar zelf naar den regent. Hier had men alweder dezelfde vertooring. De regent is evenwel getroffen door hare schoone vormen en, als zij even hare oogen schuchter naar hem opslaat, dan heeft hij een vreemde gewaarwording, die hij niet kan verklaren. Hij laat den djaksa roepen en vraagt diens gevoelen. Deze stelt voor, de vrouw bij den assitent-resident te brengen.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
 LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
 ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
 Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuisbezorgd. 233
 Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.
 TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

MAISON VAN DOOREMAALEN
 MAURITSKADE 75 DEN HAAG TEL. 7147
 Elegante DAMES- en HEERENKLEEDING NAAR MAAT, met en zonder bijlevering van Stof.

Het Colbert-Costuum van Engelsche stof en zeer goed passend, leveren wij direct uit den voorraad à f 60.—.
 Wij sluiten hoogst voordelige Abonnementen

AUG. SAVELKOUL - AMSTERDAM
 SINGEL, HOEK HEILIGENWEG 30
 Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
 HEERENKLEEDING NAAR MAAT
Indische Uitrustingen
 Vraagt geïllustreerden Catalogus.

Firma H. RAHR, Utrecht
 AGHTER ST. PIETER 4 - TELEFOON 443
 OPGERICHT 1835. 201

Piano- en Muziekhandel.

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:
 Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176
 Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoefsten.
 Spoedige levering van alle Studietoelagen, Tijdschriften en Modeplaten.
 Leesbibliotheek in 4 talen. Advertentie-Bureau.
 BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Welmarstraat 16a b.d. Suezkade
 Telefoon 3213 DEN HAAG

N.V. MEUBELFABRIEK
V/H LE COINTRE & CO.
Ameublementen
Belimmeringen
Gordijnen
Japigten
 Modelhuis: Oude Molstraat 32
 'S-GRAVENHAGE

OLYMPIA THEATER 72
 Prins Hendrikplein 3 - Tel. H. 9521
 Elken Vrijdag nieuw afwisselend programma.
 Doorlopende Voorstelling, aanvang 8 uur.
 Plaatsbespreking kan per telefoon

de tehuiskomst van den heer des huizes af, om te zitten. De witte rijst dampte in den met pisang belegden bakoel en de daarbij behorende toewijzen zagen er recht smakelijk uit.

De vreemdelinge had blijkbaar veel honger, want, zonder een woord te spreken, ging zij aanzitten, steekte zich de vingers in den koperen bokor en begon haar maal. Kramâ stoot zijne vrouw aan en geeft haar door gebaren, dat zij de vreemde zal bedienen, waaraan door haar wordt voldaan. De vreemde ziet niet op, maar eet met zeer veel smaak en zeer gulzig, terwijl zij, als een geboren prinses, laat bedienen. Na haar honger te hebben geëten, gaat zij op een balé-balé liggen en valt spoedig in slaap.

Dat alles had in de diepste stilte plaats gehad; niemand had een woord durven uiten.

Toen de schoone onbekende ingeslapen was, ging Kramâ eindelijk zelf aanzitten en vertelde het deshoofd op fluisterenden toon, waar en hoe hij haar had gezien, voor 't eerst had gezien. Dat verhaal, verhand met hare vreemde houding en sprakeloosheid, bracht allen tot de overtuiging, dat men te doen had met een bovennatuurlijk wezen.

Na den maaltijd werd de modin (dorpspriester) geboden, die, na het verhaal te hebben aangehoord de slapende vreemdelinge in oogenschouw te hebben genomen, als zijn gevoelen te kennen gaf, dat 't anders dan een poëtri²⁾ kon zijn. Men had reeds kunnen zien, dat zij niet het kenmerk droeg van verwantschap met den Kjai Simâ.

Om middelen was het uur voor de nachtrust geslagen volgde de een na den ander de roepstem der natuurgoden. Evenwel bleef steeds één van allen bij de poëtri wacht houden, die zeer rustig bleef doorslapen.

Poëtri beteekent eigenlijk een prinses, maar een bovennatuurlijk vrouwelijk wezen, eene f e e.

L. E. NIEUWENHUIZEN
 LEIDEN - HOLLAND 126
 Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)
 Groen „ (tusschensoort)
Huishoudgroenten merk „Sleutels“
 SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN

Zeebaboe's en Jongens beschikbaar.

Te bevragen in „PERSINGGAHAN”
Advies-Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
V. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

Indië met niet minder behoeften te worden afge-
scheept dan f 0.80.

Bij dergelijke opvattingen wordt geheel en al over
het hoofd gezien dat de arbeidsprestaties in Holland
Indië bij lange na niet gelijk zijn, en dat trou-
wens door allerlei omstandigheden niet kunnen zijn.
Om in het havenbedrijf te blijven: een havenarbeider
geoeffend, een koelie in Indië niet; eerstgenoemde
zet per keer zeker 4 malen zooveel als laatstge-
noemde en verricht hetzelfde werk zeker 3 maal zoo
snel, zoodat van een havenarbeider gerust gezegd
kan worden, dat hij 10 à 12 malen zooveel arbeid
verricht als een Inlandsche transportarbeider. Men
moet dat te Amsterdam eens zien om verbaasd te
staan! Doch indien hij slechts 5 maal zooveel pres-
teerde, dan is die meerdere arbeid van veel grotere
waarde, omdat eerstens de arbeiders elkaar niet in
den weg loopen en in de tweede plaats een boot daar-
voor in zeer korten tijd wordt leeggedragen, iets wat
de stoomvaartmaatschappijen groote bedragen aan
liggeld uitspaart, terwijl het zoo spoedig mogelijk
gereed zijn van de boot voor het innemen van een
nieuwe lading voor haar evenzeer van zeer groote
waarde is. Haar eigenbelang brengt derhalve met
zich mede dat zij haar transportpersoneel ruim be-
slaan. De koeliearbeid in deze streken vertegenwoor-
digt hiertegenover een waarde van hoogstens 40 à
50 cent per dag.

Zoals het in het havenbedrijf gaat, vindt men
het ook in andere takken van landbouw, nijverheid
en handel; men treft in Nederland overal geschoold
personeel, hier niet. Bovendien stelt het klimaat in
Europa veel hogere eischen aan kleeding, voeding
en huisvesting, zoodat ook daarom de niet-intellec-
tuele arbeid in Nederland hooger betaald zal moe-
ten worden dan in Indië.

Een loon van f 0.80 per dag of f 24.— in de maand
voor koeliearbeid is onevenredig hoog; een tuinjon-
gen in particulieren dienst krijgt te Pekalongan f 12
maands en de ervaring leert dat hij zich daar-
mee in den tegenwoordigen tijd redden kan; een
minimum-loon van f 0.50 voor fabrieksarbeiders kan

een misverstand moest gedacht worden, wellicht door
een toevallig treffende gelijkenis, want dat deze
jonge vrouw onmogelijk hare overleden dochter kon
zijn.

Zij protesteerde sterk daartegen.

„Zoudt gij nog de plaats kunnen terugvinden”, —
vroeg ik, — „waar gij, drie jaren geleden, uwe doch-
ter hebt begraven?”

„Zeker, want mijn man heeft het hoofd- en 't voe-
reind van grafpaaltjes voorzien.”

„En als 't bij onderzoek blijkt, dat het gebeente
der afgestorvene daarin nog aanwezig is, gelooft gij
aan nog, dat dit meisje uw dochter is?”

„Neen; maar ik ben zeker, dat het graf ledig moet
zijn.”

Het onderzoek droeg ik op aan 't desahoofd, ver-
gezeld van vier getuigen, terwijl, in afwachting, de
vrouw behoorlijk werd verpleegd en Mbok Aminah
daar steeds bleef vergezellen.

Toen ik met den djaksa alleen was, vroeg ik hem,
of hij geloofde aan de opstanding van dat meisje.

„Waarom zou ik niet?” — was zijn antwoord —
„maar ik stel u voor, haar hier te houden, daar hare
tegenwoordigheid in de desa ongetwijfeld aanleiding
geven tot allerlei verkeerde praktijken.”

Ik zelf had het meisje ook in hare moedertaal toe-
gesproken en haar enkele vragen gedaan, die zij even-
wel beantwoord had als de andere. Maar ik had haar
nauwkeurig nagegaan en de onbestemde blik vooral,
waarmede zij nu en dan om zich heen zag, bracht
mij spoedig tot de overtuiging, dat ik met eene on-
gelukkige krankzinnige te doen had, die waarschijn-
lijk was verdwaald geraakt en, door hare toevallige
gelijkenis met Aminah, de aandacht der arme moe-
der had getrokken.

„Ja djaksa”, — zeide ik, — „dat geloof ik zeker
niet, maar ik heb de overtuiging, dat dit meisje niet
meer drie jaren uit het graf kan verrezen zijn en dus

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS. WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.
Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw,
Piet Heinplein, Tel. {1587
1588

zeker voldoende geacht worden voor dergelijk onge-
schoold personeel, dat bovendien voor een groot deel
nog neveninkomsten uit sawahs heeft. Verder is het
verkeerd om de looneischen over één kam te scheren;
de minimum levensvoorwaarden zijn in alle deelen
van het gewest niet hetzelfde, laat staan over geheel
Java. Voor een baas toekang-besi (smid) wordt ge-
eischt f 150 tot f 250; goed geschoolde ontwikkelde
lui beginnen tegenwoordig in Holland op f 3000
's jaars en volgens de tegenwoordige markenwaarde
ad ca. 10 cent betaalt men in Duitschland 15.000 tot
25000 mark aan ervaren ingenieurs.

Meer behoeft er van de looneischen van den P. F.
B. niet gezegd te worden; het is, volgens den corr.,
voldoende om de onzinnigheid er van aan te toonen.

Het ultimatum van den P. F. B. ingetrokken.

De werkgevers in de suiker hebben het ultimatum
van den P. F. B. verworpen; de P. F. B. heeft het
ultimatum ingetrokken en de algemeene staking af-
gelast.

In een harer „Interrupties”: *De Misrekening* zegt
de *Loc.* hierover o.m.: Het is de meest smadelijke
nederlaag, die na het hooge woord der *communista-*
sche regisseurs kon worden geleden. Een aftocht son-
der krijgseer.

Het gebeurde is van niet te schatten gewicht. Heel
de communistische bent, die de Vakcentrale be-
heerscht — medeleiders-achter-de-schermen als Baars
en Dekker inclus — staat nu voor den Inlandschen
arbeidersstand te kijk als een groep onverantwoorde-
lijke stokers, wien het *a b c* van de vakbeweging ont-
gaat en die meenen met woorden en nog eens woer-
den de dingen naar hun hand te kunnen zetten, een
groep op de volksbeweging parasiteerende onrustwek-
kers, steeds bereid om heden de woorden in te slik-
ken, die zij gisteren spraken, actie voerend op louter
avontuur.

Het hoofdbestuur van den P. F. B., in de klusters
van de Vakcentrale, heeft met deze misrekening stel-
lig veel van zijn reeds kwijnenden invloed onder het
fabriekspersoneel ingeboet. Wat de correspondent
van de *Loc.* te Pekalongan in zijn in hetzelfde num-

ook niet de dochter is van Mbok Aminah. Zoodra
het desahoofd terug is, maak mij dan terstond met
het resultaat van zijn onderzoek bekend.”

Den volgenden morgen kwam de djaksa met het
desahoofd c. s. bij mij met de verklaring, dat het ge-
beente van Aminah nog in zijn geheel in 't graf aan-
wezig was.

Zonder Mbok Aminah te verbieden, langer bij de
onbekende te blijven, besloot ik natuurlijk de laatste
aan te houden en verzocht ik den regent, om in alle
districten naar de herkomst van het geheimzinnige
meisje een onderzoek te doen instellen.

Niet lang duurde het, of 't raadsel werd opgelost.
Samirah, — zóo heette de schoone onbekende, — was
krankzinnig of idioot. Zij was de dochter van een
welgezet landbouwer in de desa R., gelegen aan
den anderen kant van het bosch, waaraan ook de
desa P. lag.

Op zeker dag, tegen het vallen van den avond,
was zij het bosch ingelopen en verdwaald. En zóo
was zij, den verkeerden kant uitlopende, in de desa
P. gekomen. Haar sprakeloosheid was geen natuur-
lijk gebrek, doch zij zweeg immer, omdat zij niet
wilde spreken.

Toen de beide ouders, vergezeld van enkele getu-
gen, haar kwamen afhalen en Mbok Aminah zag,
dat Samirah, hoe koud ook, toch een kreet van vreug-
de uitte bij het wederzien harer ouders, toen eerst
begreep zij, dat hare dochter niet was teruggekomen
en dat een toevallige gelijkenis en de herinnering
aan de voorspelling van de doekoen haar op een dwaal-
spoor hadden gebracht.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en
vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indische
Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en
Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij
de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

THE PH. VAN OMMEREN
CORPORATION OF NEW-YORK
New York, San Francisco (Cal.),
42 Broadway. 64 Pinestreet.
belast zich met:
Expeditie :: Assurantie
Opslag van goederen, enz. enz.
Nadere inlichtingen worden gaarne
verstreckt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

N.V. Brood- en Beschuitfabriek
„DE OUDE VETTE HEN”
DEN HAAG
bij het Stadhuis
Alle soorten Brood, Beschuit,
Banket, enz.
Lunchroom - Tea-Concert

Naamlooze Vennootschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming
voorheen P. J. JANSEN.
Eenig adres: Koninginnegracht 1°.
(over Hoofd-Ingang Dierentuin)
te 's-Gravenhage.
Men lette op de Tel.-Nos. H 851 en H 852
Auto's voor Trouwgelegenheden
... .. en Maand-Auto's ... ..
Dag en Nacht geopend

J. P. C. NICOLAI & ZOON
HOF-KLEEDERMAKERS
Kanaalstraat 2 Telef. H. 3146
's-GRAVENHAGE
Hof-, Rijks- en Gemeenteveranciers

J. M. van KEMPEN & ZONEN
Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.
FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17;
Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeeg 26;
Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

Adverteeren doet verkoopen

Hotel Café-Restaurant
HET ROOMHUIS „BOSCHHEK”
 Haagsche Bosch Den Haag
 Eigenaar-Exploitant: H. L. P. ALSEM.

Uitstekende Keuken
Gelegenheid tot het geven van Dinners en Partijen

Kegelbanen Tennisbanen
 Oprijlaan met Garage

Indisch Restaurant
Waroong Djawa
 Kortenaerkade 10 - DEN HAAG - Tel. 4882

Uitzending van Dinners

Maison van Wijk
 Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665

UITZENDING VAN DINERS vanaf f 1.00

Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van
 Dejeuners, Dinners en Soupers.

136 **KOUDE EN WARME SCHOTELS.** J. H. M. KOETS

„Twed”
 Hollandsch-Indisch Restaurant
 en Tearoom

Reinkenstraat 76 | Tel. H. 2150
 DEN HAAG

Dagelijks geopend van 12-8

Hollandsche
 .. en Indische Tafel ..

Adverteeren doet verkoopen.

Grand Hotel Restaurant „ALLARD”
 Kruiskade 32 - ROTTERDAM - Telef. 12692

Alle Kamers zijn voorzien van Koud- en Warmwateraanleg.

Huis van den 1sten Rang

mer geplaatste beschouwingen meedeelt omtrent de verhouding tusschen personeel en leiders, gaat zeker ook voor andere suikerstreken op; het zijn niet de arbeiders, die hun leiders dringen tot het organiseren van stakingen, doch het zijn de leiders, de consuls van het type Hadisoebroto (die zelfs niet schromen tot brandstichting op te ruïen), van wie de actie tot het verwekken van onrust is uitgegaan. Het onder invloed der Vakcentrale ontijdig uitgesproken dreigement der algemeene staking, dat haastig weer moest worden ingetrokken, zal het gezag van het P. F. B.-bestuur niet verhoogen. En wat te betreuren valt: de ontwikkeling van den bond tot bona fide-vakvereniging is hiermede ernstig in gevaar gebracht.

Voor de Inlandsche Vakbeweging op Java is het gebeurde een nuttige les. Zij kan er uit leeren dat evenals in de internationale diplomatie het woord slechts in zooverre kracht heeft, als het door de werkelijke macht van wie het uitspreekt, wordt gedekt. Zij kan er tevens uit leeren wie zij in den vervolge als kwade raadgevers zal hebben te beschouwen. Het blad vreesd dat zij nog niet genoeg oordeel des onderscheids en zelfbewustzijn bezit om deze les in haar consequentie te durven aanvaarden. Die consequentie zou immers zijn dat de kwade pleitbezorgers zonder vorm van proces werden uitgeworpen.

Steun voor den Landbouw.

In een uitvoerig artikel in het *Bat. Nbl.* bepleit een medewerker steun van Regeeringswege aan den landbouw, om Indië voor zijn voedselvoorziening onafhankelijk te maken van het buitenland. Hieruit blijkt dat Indië door intensiever grondbewerking, bemesting en zaadselectie de opbrengst van den bodem tot voldoende hoogte kan opvoeren om zich zelf te bedripen. Daarvoor moet — het spreekt vanzelf — de Regeering steun verleenen. Steun voor aankoop van ploegvee, dat noodig is voor een diepe grondbewerking, steun zoo mogelijk voor machinale grondbewerking, steun voor aankoop van meststoffen, steun door zaadselectie in handen van zaadkweekstations van den Landbouwdienst, waarvan de landbouwer zijn zaaizaad betreft, enz.

De Inlandsche landbouwer is klein grondbezitter, heeft geen geld, besluit schr.; hij moet dus op credit werken en is verder bevreesd om veel geld in zijn aanplant te steken, omdat wanneer de oogsttijd aanbreekt en hij de duurder grondbewerking en de dure kunstmeststoffen van zijn opbrengst moet betalen, voor hem niets meer over blijft. De oude manier van ploegen en grondbewerking verzekeren hem vast en zeker een meer of mindere padi-opbrengst.

Wil het Gouvernement door uitbreiding van Inlandsche landbouw-onderwijzers den wetenschappelijke landbouw meer ingang bij den Inlandschen landbouwer doen vinden, dan moet tevens met zijn geringe financieele draagkracht rekening gehouden worden. Wellicht zullen z.g. *Landbouw-creditbanken* in deze richting van groot nut kunnen zijn.

Het voedselvraagstuk kan voor Indië opgelost worden, mits men rekening houdt met de geringe financieele draagkracht van de Inlandsche bevolking.

De poenale sanctie.

In het verslag van den dienst der Arbeidsinspectie in Ned.-Indië lezen wij in de *Java-Bode*, betreffende het Gouvernement Oostkust van Sumatra: In het verslagjaar is veel aandacht geschonken aan het poenale-sanctie-vraagstuk. Bij de behandeling van deze kwestie bleek herhaaldelijk dat de planters van meening waren dat binnen een vooraf vastgestelden termijn de dwang- en strafbepalingen met betrekking tot alle werkovereenkomsten uit de Koelie-ordonnantie zouden worden verwijderd, m.a.w. de Koelie-ordonnantie zoude worden afgeschaft.

Dit misverstand schijnt te zijn ontstaan doordat bij de dezerzijdsche gegeven beschouwingen nopens de wijze waarop geleidelijk tot de geheele afschaffing van de poenale sanctie kan worden besloten, *bij wijze van voorbeeld* bepaalde periodes zijn genoemd, binnen welke de elkaar opvolgende partieele maatregelen zouden kunnen worden getroffen, *voorzoover telkens mocht gebleken zijn*, dat de toestand op dit

Pension „Nieuw Panorama”
 Parkweg 15 Scheveningsche
 Telef. Schev. 467 Boschjes. 69

Eerste Rang Familie-Pension
 Winter en Zomer geopend. Prima Keuken.

HOTEL-PENSION PHILADELPHIA
 LEIDSCH KADE 94, tegenover het Leidsche Boschje.
 AMSTERDAM - TEL. Z. 3275.

Zeer aanbevelenswaardig voor Indische Families
 DAGELIJKS RIJSTTAFEL.
 NDISCH EN EUROPEESCH RESTAURANT.
 KAMERS MET EN ZONDER BADKAMER

Lift. Centr. Verwarming

gebied, ontstaan tengevolge van een plaats gebied hebbende gedeeltelijke beperking ten aanzien van toepassing van de Koelie-ordonnantie, een vermindering van de poenale sanctie zonder gevaar voor de cultures toelaat. De bedoeling van de Regeering is niet de poenale sanctie plotseling af te schaffen, d.w.z. zonder meer te doen bepalen, dat alle koeliecontracten binnen een thans vast te stellen termijn moeten zijn afgeschaft, doch om daartoe te geraken geleidelijk door middel van een reeks af opvolgende partieele maatregelen. De eerste stap wel moeten zijn om de straf- en dwangbepalingen met betrekking tot de reëngagementscontracten in te trekken. Om, gelijk de planters het wenschen, het voormeld doel te bereiken door middel van een geleidelijk wijzigde Koelie-ordonnantie in dezen zin, dat de band tusschen werkgever en werknemer losser wordt is niet mogelijk.

De strafbedreiging tegen weigering om den verplichten arbeid te verrichten, naast de bevoegdheid van den beheerder om den arbeider, die zich op een werkdag zonder geldige reden niet op de onderneming bevindt, met den sterken arm daarheen te doen terugkeeren, is de quintessens van de Koelie-ordonnantie. Zoolang die dwangmiddelen in een arbeidverordening voorkomen, is die verordening een Koelie-ordonnantie, terwijl juist de bedoeling is de Koelie-ordonnantie af te schaffen. Een werkgever die zijn eigen belang weet te behartigen, zal reeds thans, met het oog op de voorgenomen afschaffing van de poenale sanctie, aan zijn contractkoelies, thans aan de arbeiders met reëngagementscontracten, meerdere rechten toekennen dan die, welke de arbeider in de Koelie-ordonnantie zijn gegeven, en zoodoende te leeren met vrije arbeiders om te gaan. Het een en ander is evenwel niet gebeurd. Ten aanzien van de arbeiderskwestie bleef de toestand in het verslagjaar ongewijzigd. Immigratie van vrije arbeiders, die in het gewest als zoodanig, dus ook als vrije arbeiders, te werk worden gesteld, had zoo goed als niet plaats. Met de China-werving, de lankloze werving, de eigen werving en de beroepswerving beoogden de planters den aanvoer van contractkoelies

De Javaansche taal voor den assistent.

Wij ontleenen aan de *Sum. Post* o.m.:
 F. brengt in een uitvoerig artikel „Het initiatief der werkgevers. De Javaansche taal voor den assistent” in de *Planter* hulde aan den heer Krediet van diens nemen van initiatief tot het wijzen op de aangestaande groote veranderingen in de toestanden in de cultuurtuinen, wanneer de Poenale Sanctie zal zijn afgeschaft. Een dusdanig initiatief, als genomen door den assistentenbond, had eerder mogen worden verwacht van de zijde der superieuren dan van den kant der assistenten, zegt Schr.

Meer dan voldoende is er op gewezen, waarom juist het Javaansch de taal moet zijn voor de kebongs *) en duidelijk is er op geattendeerd, dat er in de toekomst andere eigenschappen in den assistent (dan tot nu toe gangbare) zullen worden geëischt om een brevet van geschiktheid uit te reiken. Bij één der grootste werkgevers ter O. K. S., n.l. de Holl.-Amerik. Plantage Mij., bestaat reeds sedert een geruimen tijd de zeer te waardeeren bepaling, dat den assistent een niet onbelangrijke gratificatie wordt uitgekeerd, indien hij voldoende de Javaansche taal machtig is, om haar te spreken en te verstaan ten dienste van zijn werk. Deze werkgeefster heeft zich reeds gesteld op het juiste standpunt door F. omschreven; van haar is dus wel het initiatief uitgegaan, zooveel als mogelijk de maatregelen te treffen om wel met de gewenschte wapenen de toekomst tegemoet te zien.

Een kunst-photo.

In het *Indisch Leven* troffen wij, aldus de *J.B.*, als bijlage een photo aan van een oude Nènh, genomen door den heer van der Weide en cliché en druk van Albrecht en Co. Het is een prachtige, artistieke

*) Zie o.a. het Kol. Weekblad d.d. 30 Sept. '20. (Red. K. W.)

„DE BIJENKORF”
 :: Lunch- en Tearoom ::
 Koude- en Warme Schotels

WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

TEL. 4060
Haag - **MAISON VAN RIJN** Meermalen BEKROOND
CUISINIERS
Rins Hendrikstr. 28 - DEN HAAG - v. Galenstraat 43
Dejeuners, Dinners, Soupers, etc. Hors d'Oeuvres
Varié, Mayonaises, Salade's, Koude en
Warme Schotels, enz. enz.
Meest Gerenommeerde Inrichting hier ter Stede.

Tarief Dinners Hoogst zindelijk bereid, van de beste ingrediënten, aan huis bezorgd

Dinners à f 1.- Vleesch Groenten Aardappelen	Dinners à f 1.12 Vleesch Groenten Aardappelen Toespijs	Dinners à f 1.70 Vleesch Groenten Aardappelen 2de Vleesch, Visch of gevogelte Compôte Toespijs
--	---	--

Met bijlevering van SOEP worden de prijzen met f 0.25 verhoogd.

COUPONBOEKJES
verkrijgbaar voor 24 Dinners tegen Gereduceerde Prijzen.
24 diners à f 1.- f 23.- 24 diners à f 1.70 f 39.-
24 porties soep . . f 5.-
Speciaal Gesoigneerde DINERS met uitgebreid MENU
f 2.50 p. couvert.
Menu op aanvraag verkrijgbaar. 220
Verzoeken bussen te weigeren met verbroken controle-sluiting.

en photo en uitvoering zijn een bewijs, dat deze Indië gemaakte fotografieën tegenwoordig met de beste Europeesche kunst-photo's kunnen wed-
ren.
Het illustratie-kantoor.
Aan den ambtenaar ter beschikking van den Dir. B. B. G. J. van Eijbergen is in het in Indië op-
richten illustratie-kantoor, waaraan een filmbe-
rijf zal worden verbonden, opgedragen zich over
Amerika naar Europa te begeven, teneinde zich in
genoemd werelddeel, alsook in Frankrijk, Engeland,
Duitsland en Zweden, geheel op de hoogte te
stellen van de nieuwste hulpmiddelen en methoden,
die bij het filmbedrijf worden toegepast. Tevens
de heer v. E. de noodige toestellen en andere
noodzakelijke hulpmiddelen ten behoeve van het
illustratie-kantoor aanschaffen. (Sum. Post)

UIT DE INDISCHE PERS.
Uitbetaling van getuigengelden in strafzaken aan In-
dianen. In de „Sri Djojodjo” komt een der mede-
werkers op tegen de bestaande regeling, met betrek-
king tot de uitkeering van getuigengelden in straf-
zaken aan Inlanders.
Per paal wordt dezen, zoo ook aan de met hen
gelijk gestelden, de belangrijke som van f 0.05 uit-
gekeerd, zoodra n.l. de afstand van 8 paal door den
getuige is afgelegd.
Beneden de 8 paal wordt dus niets uitgekeerd en
erboven, als bijv. 10 paal is afgelegd, de som van
(2-2) x 0.05 of f 0.20 betaald.

Den tuinopzichter, die somtijds 8 maal in de
week als getuige voor den rechter moet verschij-
nen en nog geen afstand van 8 paal per keer heeft
afgelegd, ontvangt derhalve geen enkele schadever-
goeding voor de gemaakte onkosten, welke hij onder-
gaat in de warong maakt en dikwijls wel moet maken.
Nu is het eigenaardige van het geval dat alle
koppes koppen, zoowel in Nederland als in Ned-
erlandsch Indië, het er over eens zijn, dat die regeling onbil-
dig is en dat er toch geen verandering ten goede in
gebracht, met het gevolg dat de animo om
verredingen en misdrijven ter kennis te brengen
van de bevoegde autoriteit, niet bijzonder groot is.
(Perniagaan, 24 Juni 1920).

„De Indische zilverbon van vijftig cent.” De zil-
verbon van f 0.50, welke in Ned.-Indië in omloop
is, volgens den medewerker van de Perniagaan,
wordt het medegedeelde in dat blad van 29 Juni
1920, niet alleen van slecht papier vervaardigd,
maar ook voor het gebruik ook te klein.
Transpireerende handen en een kleine regenb-
uut maken het papier harig, slijberig en vuil en toch is
het groote publiek verplicht dat wettig betaalmiddel
aanvaardt om er inkoop mede te doen in de
warongs of op de passers.

Waar de waronghouders en de verkoopers op de
markten echter verlangen de zilverbons eerst te wis-
selen, alvorens zij de verlangde goederen en waren
aankopen, daar is het duidelijk, dat de massa dikwijls
grote moeilijkheden komt.
Dat de kleine man tegen het gebruik van deze
bons dan ook in opstand komt, is voor den schrijver
niet verwonderlijk, doch minder verklaarbaar is voor hem het
feit, dat de gouvernementsambtenaren, bij het ge-
bruik van dit papier geld, eveneens zulke moeilij-
kheden in den weg leggen.

Wanneer men op een der gouvernements betaal-
autoren komt, dan betaalt de ambtenaar met de
grootste vreugde zoovele zilverbons van f 0.50 uit
als hij verkiest, doch, wanneer omgekeerd het pu-
blik bijv. met 200 bons tegelijk betaalt, dan maakt
hetzelfde ambtenaar, die dat bundeltje na mag tel-
len, allerhande bezwaren of wel hij weigert ze in
aanvaangst te nemen.
Aan de spoorwegstations kan men steeds het ge-
bruik van het reizend publiek bij het nemen van
plaatskaarten hooren; zelfs hebben er ernstige woor-
tswisselingen plaats met den ambtenaar, die de
plaatskaarten afgeeft.

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes. 170
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

De kleine man begrijpt de houding van het Gou-
vernement niet, zegt de schrijver.
Wat wil de Regeering eigenlijk? vraagt hij.
Wil zij de zilverbons zooveel mogelijk uitgeven
en zoo min mogelijk in ontvangst nemen?
Doch zou de schuld hier misschien ook liggen bij
de betrokken ambtenaren, die er weinig genoeg in
scheppen om al de ontvangen bons na te tellen?
Waar het nooit in de bedoeling kan liggen van de
Regeering om het publiek onnoodig moeilijkheden
te bezorgen, daar moet men er wel toe besluiten de
schuld op de ambtenaren te werpen.
Het publiek vraagt om die reden, dat de Regeer-
ing hare ambtenaren van de noodige bevelen zal
voorzien en er bij hen op zal aandringen, bij de uit-
betaling van de zilverbons van geen ontstemming te
doen blijken of zure gezichten te trekken.
Voor het geval dit niet mogelijk is, zal het beter
zijn de zilverbons in te trekken.

De installatie van den Regent van Toeban (Rem-
bang). Den 25en Mei 1920 had de installatie plaats
van den bij gouvernementsbesluit van den 12den dier
maand benoemden Regent van Toeban, Raden T.
Pringgogidgo, nadat door hem op dien dag den voor-
geschreven eed in handen van den Resident Lind-
hout was afgelegd.
De plechtigheid had plaats in tegenwoordigheid
van de Europeesche en Inlandsche ambtenaren,
waarvan enkele met hunne echtgenooten, alsmede
van de Chineesche en Arabische officieren in de af-
deeling.

Het Regentshuis was in reparatie, met het gevolg,
dat van het Inlandsche Societeitsgebouw gebruik
werd gemaakt, dat tijdelijk als Regentwoning is
ingericht.
Feestelijkheden konden met het oog op de Vasten-
maand niet plaats hebben, doch deze zullen worden
gegeven op 10 Juni 1920 en volgende dagen.

Den 19en Juni zou een dansavond worden gege-
ven, waarop behalve de Europeesche ingezetenen
van Toeban, zijn genoodigd de Resident van Rem-
bang, de Regenten van Rembang, Bora, Bodjone-
goro, de controleurs en Inlandsche ambtenaren en
hoofden van de Afdeeling, alsmede de controleur van
Salatiga.

Tijdens de avondreceptie zal een groot vuurwerk
worden afgestoken, dat door de Chineesche vrien-
den van Toeban den Regent is aangeboden.
De Chineezzen van Kediri zouden eveneens op het
feest tegenwoordig zijn, terwijl de Arabieren hulde
zouden bewijzen aan den nieuwen Toenmenggoeng.
De Inlandsche ambtenaren geven een wajangvoor-
stelling, begeleid door muziek en zang, terwijl de
Europeesche en Inlandsche leerlingen op de lagere
scholen, behalve door het houden van voordrachten,
met een tooneelvoorstelling den avond zullen op-
luisteren.
De wijze waarop men van deze installatie werk
heeft gemaakt, is wel het beste bewijs hoevele vrien-
den deze Regent onder oud en jong heeft.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Brand in het Stoomschip „Maetsuijcker” van de
Koninklijke Paketyaart Maatschappij. Een paar uur
later dan verwacht werd, kwam op 27 Juni 1920, ten
ongeveer half twaalf uur vóormiddags, het Stoom-
schip „Maetsuijcker” met het Stoomschip „Singa-
pore” naast zich, ter reede van Soerabaya.

Reeds van verre was het zichtbaar, dat een brand
het schip had geteisterd en wel op zoodanige wijze,
dat het achterschip tot aan de kommandobrug ernstig
was beschadigd.
De passagiers waren echter, hoewel zij veel van
hun bagage hadden verloren, in vrij opgewekte stem-
ming, nu zij wisten, dat een veilige haven was bereikt.

Bij aankomst van het schip was de Gezagvoerder
van de „Maetsuijcker” natuurlijk een belangrijk
voorwerp voor de aanwezige journalisten, doch daar
hij den Agent der Maatschappij en den onder-
havenmeester het eerst te woord had te staan

GRAND HOTEL COOMANS
ROTTERDAM - HOOFDSTEEG
Hotel bevat 250 Kamers met stroomend koud en warm
water; 30 Kamers met Badkamers verbonden.
Logies met Ontbijt vanaf f 3.25 per persoon.
De aandacht wordt gevestigd op de moderne
Tearoom, uitkomend aan den Houttuin en op het
daarachter gelegen luxe ingericht Restaurant BRISTOL.
De Directeur H. HOLTHAUSEN

Restaurant VAN DER PIJL
PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant
„Central”
In alle Kamers warm en koud water
De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ
geeft weder dagelijks van 3.30 tot
5.30 uur, zijn bekende intieme
Afternoon-Tea-Concerten
door het ensemble
WILLY HONSBEEK & Co

Restaurant SAUR, den Haag
Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Dinners, Soupers
Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

HOLLAND HOTEL
tegenover de Wagenbrug
Restaurant à la carte en pension
DEN HAAG

Het meest aan te bevelen
INDISCH RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG
Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.
Uitsluitend Indische Tafel.
Directeur: J. VAN GEEMERT.

Z H B
ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ
DEN HAAG
Bijkantoren te AMSTERDAM, BANDOENG,
BATAVIA, SOERABAYA, BOMBAY, BRUSSEL,
LONDEN, PARIJS
Vraagt de alom bekende
Z. H. B. Bieren
Z H B

**ELECTR.
KACHELS**

K. F. HENNEMAN

Electro-Technisch, Werktuigkundig Installatie-Bureau

ATJEHSTRAAT 68-70 DEN HAAG TELEF. INT. H. 9245

**GAS-
KACHELS**

KON. ERK. PITMANSCHOOL
Staatsblad 37.
 DEN HAAG, Regentessepl. 26 - Mauritsweg 30, ROTTERDAM
 Stenografie, Machineschrijven, Talen, Correspondentie,
 Boekhouden, Staatsinrichting. 173
KANTOOR- en HANDELSOPLEIDING.
 Directeur-Gen. T. v. D. VEEN.

Dans-
Instituut

B. STERNFELD

v/h. WEIJNE & STERNFELD

Leerling v. h. Instituut Jacques Dalcroze te Genève

Koningin Emmakade 133 Tel. H. 3348
'S-GRAVENHAGE

Onderwijs in

Modern Dansen

alsmede in

Klassiek,
Plastiek
en Rhytmische
Gymnastiek.

HOPLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON

Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage   Hoofdkantoor: Amsterdam   Filiaal: Arnhem   Filiaal: 100 Gorinchem

Heemskerckstr. la Binnenkant 25 N. Plein 15 O. Vischmarkt
 Tel. H. 3493.   Intero. Tel. 389.   Tel. 280.   Tel. 61.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

C. HOYNG

SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
 AMSTERDAM - UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland” te Gouda. 109

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.
 Garantie voor gave overkomst.

en verlangend was de aan boord gekomen familieleden te ontmoeten, heeft men zijn licht, met betrekking tot het ontstaan en het verloop der ramp, moeten opsteken bij het ondergeschikte personeel van het stoomschip.

Dit verklaarde, blijkens het medegedeelde in de Perniagaan van 1 Juli 1920, het navolgende:

Den 22sten Juni 1920, des namiddags ten 2 ure, voer de „Maetsuijker” op een afstand van 3 uur zeilens van Laboean Hadji in de straat Alas, nabij Poeloe Pandjang (Bali), toen plotseling het geroep van „brand” zich aan boord verspreidde en het schip binnen korten tijd in lichte laaie stond.

Aangezien de lading van het schip uit een belangrijke hoeveelheid paarden en karbouwen bestond, werd terstond begonnen het droge gras, dat tot voedsel moest dienen, overboord te werpen en de pompen in de machinekamer in werking te stellen.

De machinekamer was weldra geheel en al gevuld met rook, met het gevolg, dat niemand meer iets zien kon en geen bevelen meer konden worden opgevolgd.

De machines en pompen bleven echter doorwerken, doch verminderden geleidelijk van kracht, totdat ten ten half drie ure 's namiddags de beweging ophield en men ten 3 ure het vuur meester was.

Het bleek toen, dat 194 paarden waren verbrand. Gedeeltelijk lagen de cadavers op de dekken, hetgeen belette, dat de dekplanken vuur vatten.

Nadat de brand had opgehouden, werd de machine weer in beweging gezet en naar Laboean Hadji opgestoomd zonder kompas, zonder stuurmachine en zonder kaarten.

Ten half elf ure 's morgens van den 23sten Juni 1920, werd Laboean Hadji bereikt en kwamen de assistent-resident, de controleur en de plaatselijke geneesheer aan boord.

Van de passagiers waren verscheidene personen licht gewond.

Eerst den volgende Vrijdag, des avonds ten 8 ure, vertrok de „Maetsuijker” met het stoomschip „Singapore” vóór, naar Soerabaya, alwaar het den 27sten Juni 1920 ten anker kwam.

Het in brand geraken van de deksloepen was de oorzaak, dat een 9-tal passagiers, waaronder een zoon van een Indischen onderwijzer, in zee sprongen, ten einde zich aan een mogelijke verbranding te onttrekken.

Wat er van hen geworden is, was niet bekend, doch onwaarschijnlijk is het niet, dat zij zich door naar het eiland Poeloe Pandjang te zwemmen, hebben kunnen redden.

Van het schip werden de commandabrug, de vertrekken van den Gezagvoerder en van den tweeden officier geheel door het vuur vernield.

Het kantoor werd gedeeltelijk beschadigd, terwijl de kombuizen geheel en al uitbrandden.

De 1ste klasse salon was aan de dekzijde geheel geopend, terwijl de plafonds in de hutten overal gaten vertoonden.

Overal was de verf beschadigd. Voor de passagiers zijn het moeilijke oogenblikken geweest.

Onder de namen van de 1ste en 2de klasse passagiers werden geen Inlanders en Chineezers aange troffen.

Het vuur in de 1ste klasse salon werd het eerst opgemerkt door mejuffrouw van Es, Directrice van de Muloschool te Madioen.

Daarna verspreidde de tijding zich onder de andere eerste en tweede klasse passagiers, die zich op het achterdek verzamelden.

Onder de dekpassagiers ontstond groote onrust, vooral onder de weenende kinderen, terwijl het angstgeschreeuw der paarden de stemming nog verergerde.

Een 20-tal Inlanders sprong te water, anderen gebruikten de te water gelaten sloepen doch van personen, die daarbij het leven lieten, werd niets vernomen.

Volgens later ontvangen gegevens kwamen 4 kinderen om en zijn 8 dekpassagiers vermist, waaronder één gewapend politiedienaar met de wapens.

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang. 131

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
 Tel. Intero. 4737.   Code 5th Edition A. B. C.

Nadat de brand geblusht was, was de voedselvoorziening aan boord natuurlijk vrij gebrekkig.

Eerst te Laboean Hadji ontving men de noodige voeding van het stoomschip „Riemsdijk” welke daarna niets meer te wenschen overliet.

De reuk, welke de lijken van de verbrande paarden verspreidde, was ondragelijk.

Eén der paarden leefde nog, doch moest worden doodgeschoten, ten einde het lijden te doen eindigen.

De 133 stuks karbouwen, die op het middendeck stonden, konden worden gered.

Als oorzaak van den brand wordt genoemd het in het droge gras gooien van een brandende sigaret.

De omvang van de geleden materiele schade is nog niet vast te stellen.

Het geheele achterdek zal moeten worden vernieuwd, waarvoor het stoomschip de „Maetsuijker” in het droogdok te Soerabaya is opgenomen.

LITERATUUR-OVERZICHT.

De Ingenieur.

In het Nr. van 23 dezer eenige opmerkingen van ir. J. H. Leyert, naar aanleiding van in vorige Nrs. verschenen stukken over een „mechanisch rijstbedrijf in Ned.-Indië”. — Verder het vervolg der beschouwingen van ir. R. A. van Sandick over het Algemeene Ingenieurscongres te Batavia van 8—15 Mei j.l. — Ten slotte het navolgende entrefilet van den hoofdredacteur, van Sandick:

Buitenlandsche ingenieurs in
Ned.-Ind. Staatsdienst.

In antwoord op schriftelijke vragen door het lid der Tweede Kamer ir. J. W. Albarda op 18 Augustus 1920 gericht tot den minister van koloniën, over de voorzetting in de behoefte aan ingenieurs voor den staatsdienst in Nederlandsch-Indië, heeft de minister op 29 September een mededeeling gedaan o.a. omtrent een noodmaatregel, namelijk de aanneming van buitenlandse ingenieurs en hij heeft ter griffie overgelegd een overzicht van de sedert 1 Januari 1920 aangenomen ingenieurs.

Het is ons niet duidelijk, waarom dat overzicht door den minister niet in het openbaar is medegedeeld.

Wij hebben van onze zijde een poging gedaan om een dergelijke opgaaf samen te stellen, waartoe wij konden beschikken over de geregelde wekelijkse opgaven in De Ingenieur, in de rubriek Personalie, overgenomen uit de Staatscourant. Van het resultaat zijn we echter een weinig geschrikt.

Ingenieurs, aangenomen voor den staatsdienst in Nederlandsch-Indië van 1 Januari 1920—
20 October 1920, uitgezonden uit:

Diensttak.	Nederland.	Buitenland.	Totaal.
Waterstaat	6	20	26
Staatspoorwegen	3	19	22
Waterkracht en electriciteit	2	2	4
Post-, telegraaf- en telefoondienst	—	2	2
Mijndiensten	1	2	3
Totaal	12	45	57

Sommigen van de buitenlandse ingenieurs, in vroeger tijd in dienst getreden, bleken sieraden te zijn voor het ingenieurscorps.

Bovendien leert de ervaring, dat Indië een bijna even groot assimilatievermogen bezit als de Vereenigde Staten van Amerika. Velen van de buitenlandse ingenieurs zijn goede landslieden van ons geworden. Maar daarbij moet gezegd worden, dat zij tot dusverre in de minderheid waren tegenover Nederlanders. In de naaste toekomst echter zal die verhooring omgekeerd zijn.

Moge daarom de toegezegde verbetering van de dienstvoorwaarden der ingenieurs in staatsdienst niet slechts in ernstige overweging, doch spoedig een feit zijn.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Aug. afl. opent met het portret van den tot hoogleeraar te Wageningen benoemden houthouder vester H. A. J. M. Beekman, met kort bijschrift.

Restaurant Royal

'S-GRAVENHAGE

Lange Voorhout 14 - Telef. 8580

LENSVELT NICOLA
Den Haag Holland
Beschuit en Roggebrood voor export.

Restaurant KOLLOFFEL
HEERENGRACHT 241 tusschen Gasthuismolensteeg en Raadhuisstraat.
AMSTERDAM - TELEF. N. 4390.
PLATS DU JOUR van 12-1.30 UUR.
Diners van 4-8 uur à f 1.40 (omvattende Soep of voorgerecht, Vleesch of Visch, Groenten, Aardappelen en Dessert).
ABONNEMENTSBOEKJES van 10 coupons f 13.—
Zondags geopend van 4.30 tot 7.15 uur.

Rotterdamsche Bankvereniging
Kapitaal en Reserven f 105.000.000.—
(t. w. : kap. f 75.000.000.— en reserve f 30.000.000.—.)
ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
Boompjes Coolsingel Delfshaven Feijenoord Schiedam Vlaardingen
Rokin Zaandam
Mauritskade Besuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.
SAFE-DEPOSIT.

houtvester Wind. — Verder bevat zij de volgende oorspronkelijke bijdragen: Vereenoudiging houtboekhouding voor beheerseenheden, die naar een C. S. afvoeren, door C. L. M. van Maasland. — De aanleg van culturen van *Rasamula* (*Altinga excelsa*) en andere wildhoutsoorten in de Indische boschflora, door G. Blokhuis. — In de ruwe referaten en vertalingen worden o.m. de navolgende onderwerpen behandeld: Over lateriet op Java elders, door E. H. B. Brascamp. — Selectie zeer zwaar schicht, door E. H. B. B. — Cheribon in den goeden tijd, door E. H. B. B. — Ten slotte een levensbericht van K. F. K. Wirth (overl. 11 Mei '20), door van Diggelen.

Het (z.g.) Katholieke Defensie-Rapport, door F. Treffers. — Eenheidstransportmateriaal bij den geneeskundigen dienst te velde, door H. L. Roelfsma. — De oorlogsbegroting in den Volksraad. — Brieven uit het moederland, door een Verlofganger. — De verloven bij het dienstvak der militaire administratie. — Iets over de Ned.-Ind. Off. Ver., door du Croo, met naschrift van H. B.

De vestiging van het Nederlandsche gezag in den Indischen Archipel.

Onder dezen titel is — als Nr. 5 der Serie „Volksuniversiteits-Bibliotheek“ — een geschrift verschenen van de hand van wijlen Dr. E. B. Kielstra. Welke bedoeling bij den bekwamen schrijver heeft voorgezet om dit boek uit te geven, blijkt uit zijn voorbericht, dat we — mede uit pieteit tegenover hem, wiens welbesteed leven grootendeels was gewijd aan de geschiedenis en de economische belangen van Indië — in zijn geheel hier laten volgen:

„Met de samenstelling van dit werkje is niet beoogd, het aantal boekjes over de Indische geschiedenis met één te vermeerderen, maar wel, den Nederlandschen lezer een overzicht aan te bieden van de wijze, waarop ons Indische rijk is ontstaan; van de redenen, die tot onze vestiging in verschillende streken van den Archipel hebben geleid.

Wat hebben de Nederlanders in Indië gedaan? Wie deze vraag zo onpartijdig mogelijk wil beantwoorden, kan de namen der personen, die, ten goede of ten kwade, een rol speelden, achterwege laten; en dit schijnt in een geschrift als dit te meer aan te bevelen, omdat de waardeering der personen nog al eens belangrijk uiteenloopt. Laat ons liever uitgaan van de stelling, dat bedoelde personen, in den regel althans, de opvattingen, den geest van hun tijd vertegenwoordigden.

Alleen bij hooge uitzondering, wanneer dat voor de duidelijkheid of ter vermindering van noodlozen omhaal wenschelijk bleek, zal men dus een naam genoemd vinden; de eenvoud der voorstelling kon m.i. daardoor slechts winnen.

Men bedenke dit: ik schreef het boekje niet voor geschiedvorschers, maar voor leeken, wier belangstelling in onze Indische nederzettingen misschien wel in theorie, maar in de praktijk nog te kort schiet.

Wat in dit Voorbericht het meest in het oog springt is dat Dr. Kielstra de geschiedenis der vestiging in Indië heeft geschreven, zonder zelfs de namen der grondvesters te noemen; in hoeverre deze volstrekt nieuwe methode van geschiedschrijving de instemming van deskundigen zal verwerpen, wagen wij niet te gissen.

De Indische Mercur.

Hoofdzakelijke inhoud van Nr. 43: Uitbreiding van de suikerindustrie op Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — A Practical guide to coco-nut planting, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Deli-Planters Vereeniging (overzicht van het jaarverslag over 1919-'20). — Tijdelijke overproductie van rubber. — Handel en scheepvaart van China in 1919. — De overzeesche handel na den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen; zoomede o.m. een uitvoerige opgave van nieuwe literatuur over vezelstoffen, aetherische oliën, gommen en harsen, looistoffen, hout- en boschproducten, genees-, genotmiddelen en drogerijen.

Weekblad voor Indië.

In het Nr. van 12 Sept. het portret, met waardeerd bijschrift, van het nieuwste Volksraadlid, Willem Manuel Pandengsoleng Mocodopis, zelfbestuurder (radja) van Manganitoe (Sangi-eilanden, Res. Menado). — Verder een uitvoerig schrijven van „Oud Kangeanner“, die zich niet vereenigen kan met de strekking van een artikel over den Kangean-Archipel, door controleur Beynon, die daarin bliken zou hebben gegeven van groote zelfingenomenheid.

Nr. 24 bevat o.a. geïllustreerde bijzonderheden over „Een luthof in de bergen“, n.l. het hotel Nongkodjadjar in het Tenggergebergte; zoomede over het eerste sanatorium voor tuberculose in Indië: het Sanatorium Patjet in de Preanger.

Onze Stem.

T. Weltevreden (administratie-adres Gang Chaulan 54) is verschenen het eerste Nr. van een periodiek: *Onze Stem*, orgaan van het Indo-Europeesch verbond. Het blad bevat o.a. een inleidend woord van den redacteur, den heer W. van Dijk, een artikel over het Hooger Onderwijs van Mr. Thomas, een kunstver-

1) Haarlem, Erven F. Bohn, (f 2.50 geb.).

Locale Belangen.
De hr. J. J. G. E. Rückert schrijft in afl. 4 van den 2den jaarg. een artikel: „Pestgevaar en zijn indirecte gevolgen“. Schr. treedt in bijzonderheden over de maatregelen, welke in 1916, toen de pest in Semarang intrede deed, aldaar zijn genomen en voor een niet gering deel bestaande in de verbetering der huisvesting van inlandische bevolkingsgroepen. Hij hoopt, dat Batavia met het Semarangsche voorbeeld voor oogen, het pestgevaar met vertrouwen tegemoet zal staan en zoodanig aanpakken, dat zoo mogelijk op nog betere resultaten kan gewezen worden. — In dezelfde aflevering nog een aan de „Locomotief“ ontleend artikel over plaatsing van Burgemeesters, naar aanleiding van benoeming van Mr. Meyroos tot burgemeester van Batavia, tot nu toe die functie te Semarang bekleedend.

Hindia Poetra.

Nr. 8 van den 2den jaarg. van het orgaan van het Indonesisch Verbond van Studeerenden „Hindia Poetra“ bevat o.a.: De cultureele betekenis van de Zending (slot). — De Jong-Javanen-beweging. Voordracht van den hr. Soebardjo. — Verslag van het Indonesisch Congres te Lunteren 23-26 Aug. 1920 (hierin o.m. kunst en -cultuur en Jong-Indië, door P. A. van Maasland).

Een nieuwe bundel zangen van Noto Soeroto.

Als uitgave van „Hadi Poestaka“, boekhandel en zang- en dansmaatschappij te Amsterdam, is verschenen: *Noto Soeroto's Morgendauw*, door Noto Soeroto. Gedichten voor moeder en kind; geschreven in rythmische proza; met drie penseelteekeningen van J. van der Vliet en handversiering van Soerjowijoto. De dichter Noto Soeroto gaat voort met het geheele menschenleven in overeenstemming met eigen levenswijze vormt een volgend stadium in den levensloop. De dichter is gehuwd en zooals hij vroeger ons voorzong in zijn jeugdherinneringen in „Melati-knoppen“ en „De geur van Moeders haarwring“, van zijn liefdesverrukkingen in „Fluisteringen“ en van zijn vergevengende op de toekomst van zijn vaderland in „Bloemenbetenen“, zoo zegt hij nu zijn rijpere gepeinzelen als *Wahastha* (huisvader) uit. Deze zangen zullen ongetwijfeld even veel belangstelling wekken als de vorige. (De prijs is ingenaaid f 2.25, gebonden f 3.75).

Een mooi werk over tropische vlinders.

Bij R. T. S. te London E. C. (4 Bouverie street) verschenen: *Beautiful butterflies of the tropics; how to collect them*, by A. Twidle. De op mooi, glanzend, papier gedrukte tekst is in populair (althans niet wetenschappelijk) vorm gehouden (voor zoover betrekking heeft op den Indischen Archipel is voornamelijk het werk van den natuuronderzoeker Wallace als bron gebruikt). Doch hoe 't ook zij, de waarde van het werk wordt niet weinig verhoogd door de schitterende platen in kleurendruk, die meer dan eenige beschrijving een indruk geven van den kleurenrijkdom der tropische vlindersoorten. Een andere verdienste is dat het, ook in mooien band gebonden, boek slechts f 7.80 kost.

Marineblad.

Het Nr. van 20 dezer bevat een beschouwing van den zee, ter zee te kl. P. Post Uiterweer, getiteld: *De onafgebroken, het vliegtuig en de verdediging van Ned. Indië*. — De hr. D. Vreede geeft een korte beschrijving van den vliegtocht Priok-Deli (hoofdzakelijk het bezigde materiaal betreffend).

Orgaan van de Ned. Ind. Officiersvereniging.

Inhoud der Aug. afl.: Wormstekig, door H. B. — Welke maatregelen de Batavia'sche pestbestrijdingsdienst genomen heeft blijkt uit een geïllustreerd artikel in het Sept. Nr. van „Het Indische Leven“.

Crediet- en Effectenbank „die Haghe“
Laan 9 - 's Gravenhage - Tel. H. 8892
ALLE BANKZAKEN

VAN DER HAM & SMITTENAAR
Fred. Hendrikplein 37 - 's-GRAVENHAGE - Tel. Schev. 2607
Effecten, Coupons, Deposito's,
Beleeningen, Prolongatiën, Handelscredieten
Incasso's en Rekening-Courant.

Nationale Bankvereniging
Kapitaal en Reserven f 7.200.000.—
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.
Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barmveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doornik Dordrecht Drachten Ede Franeker Geldermalsen Gouda Gorinchem Gronie Groninge Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lechem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg Purmerend Schagen Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadkanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
DISCONTEEREN EN INCASSEEREN WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

TAAMS & KEYSER
Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.
Speciale afdeling Incourante Fondsen. Cultures - Industrie - Handel.
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden. COUPONS. REK.-COURANT.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING
HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER BEVERWIJK, BLOEMENDAAL EDAM, HILLEGOM, HOOFD-DORP, LISSE, PURMEREND IJMUIDEN, ZANDVOORT.....
KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.—

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

Safe-Inrichting.

CENTRALE BANKVEREENIGING
Molenstraat 39 - 's-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481
RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.
Met 1 dag opzegging . . . . . 2 %
Met 3 maanden opzegging . . . . . 3 %
Met 1 jaar opzegging . . . . . 4 %
Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.
ADVIES BIJ BELEGGING.

HET ASSURANTIEHUIS — KEIZERSGRACHT 213 — AMSTERDAM
 TELEF. N. 9569, 1498 en Contr. 52 en 2145
 Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-
VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN
 Directie: F. A. SOREL

**NEDERLANDSCHE
 HANDEL = MAATSCHAPPIJ**

Gestort Kapitaal . . . . . f 80.000.000.-
 Statutaire Reserve . . . . . - 17.353.284.-
 Buitengewone Reserve . . . . . - 22.660.000.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
 Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Trans-
 ferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schrift-
 lijke of Telegrafische Credieten. — Reiscrédietbrieven. —
 Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van
 Effecten en alle andere Bankzaken.

Algemeen Assurantie kantoor DE BAS
 Fluweelen Burgwal 6 - DEN HAAG - Telefoon H. 4659

Bezorgt U elke gewenschte verzekering
 op de billijkste conditiën.

**INTERNATIONALE
 COMMERCIEELE BANK,**
 's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23. 193
 KAPITAAL . . . . . Fl. 5.000.000.—
 Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.
 BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

Handel- en Cultuur-Maatschappij
 Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendrikkade 79. 214
 Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

IMPORT van alle Nederlandsch-Indische producten.
 Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan
 van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's.
 Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op
 producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Ge-
 wassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.
 EXPORTEURS van alle voorkomende artikelen, zooals:
 Textiel-, Papier-, IJzer- en Staalwaren, Sundries,
 Leyensmiddelen, enz.
 BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

5555
CREDIET
 Levert op elk gebied.
 Strenge geheimhouding.
 Condities zéér vrijgevig
 in overleg met den
 kooper. 96
DE RESIDENTIE
 119 LANGE BEESTENMARKT 121-123

zicht van den heer H. van de Wall en een In Memoriam
 voor wijlen den hr. Pesch.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 29: Arowakken, door N. (met afb.).
 — Ge vaart van Nederland op Oost-Indië (Stoomvaart-
 mij. „Nederland” — „Rotterdamsche Lloyd”), door
 H. Ch. G. J. van der Mandere (slot). — Over het stam-
 wezen in Oost-Indië, door C. Lekkerkerker (V. Eleute-
 rogamië of endogamië). — Om de kruidnagelen, door
 H. W. Bredée (vervolg). — Wat de Javaansch-Moham-
 medaansche bevolking voor godsdienstige of liefdadige
 doeleinden zooal opbrengt (vervolg).

**Uitgaven van het Bataviaasch Genootschap voor
 Kunsten en Wetenschappen.**

1. Korte gids voor de Archaeologische verzameling
 van het Bataviaasch Genootschap, enz. (Weltevreden,
 Albrecht en Co.).
 Deze geïllustreerde gids bestaat uit drie gedeelten,
 respect. handelend over de steenen beelden, de be-
 schreven steenen en de bronzen voorwerpen in het Mu-
 seum.

2. Gids voor den bezoeker van de ethnographische
 verzameling, door H. J. E. F. Schwartz. Zaal A. Su-
 matra, Java en de omliggende eilanden (Weltevreden,
 Typ. „Evolutie”).

3. Gids voor den bezoeker. Zaal B. Bali en Lombok
 (eveneens samengesteld door den hr. Schwartz). Met
 platen. (Batavia, Drukkerij Ruysgrok en Co.)

4. Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volken-
 kunde. Deel LIX, Afl. 4.

Inhoud: Jan Pietersz. Coen. Bescheiden omtrent zijn
 bedrijf in Indië, verzameld door Dr. H. T. Colenbran-
 der. Uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-,
 Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. Deel I ('s-Gra-
 venhage, M. Nijhoff). Kritisch besproken door Dr. F.
 de Haan. — Fetwa van den Moeffi voor Egypte over
 het Bolsjewisme, door E. Gobée. — Tanimbareesche
 weverij, door H. Geurtjens (met platen). — De Batoo-
 Toelis bij Buitenzorg, door R. Ng. Poerbatjaraka.

5. Verslag over het vierde kwartaal 1919 van den Oud-
 heidkundigen Dienst in Ned.-Indië.

Behalve een overzicht van de werkzaamheden in het
 belang der instandhouding van monumenten, enz., be-
 vat dit verslag nog een tweetal afzonderlijke opstellen,
 nl.: De vorsten der derde Trawoelan-oorkonde, door
 Prof. Dr. N. J. Krom; en: De veroveraar van Dharm-
 mawangsa's kraton, door P. V. van Stein Callenfels.

De eerste bibliotheek en bibliothecaris te Batavia.

In het eerste verslag van het bibliotheekwezen in In-
 dië is een merkwaardig stuk opgenomen, hetwelk wij
 interessant genoeg achten om het geheel over te nemen.

Verscheidene jaren vóór 1643 werd reeds gewag ge-
 gemaakt van de „Bibliotheque”, waarmede „de ker-
 cke” te Batavia „is versien”.

In de kerkelijke vergadering van 29 December 1642
 toonde Ds. van Breen aan een oude kerkeboek, waar-
 uit meerder acten „voorbodachtelijk en de moedwillig
 aldaar uitgescheurt te wesen”. Door eene commissie
 uit deze vergadering werd de Gouverneur-Generaal
 van dit feit in kennis gesteld. Weinige dagen daarna
 werd in een vergadering medegedeeld, dat de Gouver-
 neur-Generaal gelast had, „datter 2 personen sullen
 werden gecommiteert, te weten een predicant en een
 polityck om de boecken der bibliotheke in order te
 stellen”, Ds. van Breen en monsr. Vlaemingh.

Drie en een halve maand later werd den predikant
 van Breen een door hem en Monsr. Vloemingh samen-
 gestelde „cataloge van de boecken van de bibliotheek der
 kerke van Batavia overgelegd”. Tevens werd door den
 eerste voorgesteld om een bibliothecaris aan te stellen
 om de boeken in goede orde te houden. Van dit voor-
 nemen werd de Gouverneur-Generaal verwittigd, die
 daarna gelastte, dat een der leden van den Kerkeraad
 hiervoor benoemd zou worden. Ds. Abraham Fierenius
 werd 17 April 1643 tot bibliothecaris benoemd.

Eene instructie „waernaer beyde den bibliothecaris
 ende de andere broeders des kerckenraets haer sullen
 hebben te reguleren” bleek toen noodig; de samen-
 stelling daarvan werd aan Ds. Rogerius en Ds. van
 Breen opgedragen.

Er werden ook boeken in bruikleen gegeven. Als van
 Breen in 1643 op het punt, van vertrekken naar Tayou-
 an verzocht dat hem eenige boecken die tweemaal in
 de bibliotheque bevonden werden voor zijn particulier
 mochten worden als oock ten dienste van de kerck
 en de scholen in Taywan, eenige psalmboecken ende
 schoolboecken”. Dit werd toegestaan onder voor-
 waarde dat hij de boecken te zijner tijd zou teruggeven,
 zooals ze hem waren verstrekt. Ook de dubbelden der
 psalm- en schoolboecken mochten volgen. „Wat aengaet
 de boecken tot sijn gebrueck uit de bibliotheque te Ba-

tavia, vint d'Ed. Kerckenraedt goet hem eenige die
 tweemaal aldaar werden gevonden, te vergunnen op
 conditie ofte restitutie te sijntijntij ofte derwaers hi
 henen trekt deselve te brengen ende te setten in een
 plaats daertoe bequaem om van andere die se nodig
 souden mogen hebben overgelevert te kunnen worden.
 Doch en sullen aen Ds. Simon van Breen, voornem-
 om de quade consequentie geene geworden die maer
 eens in de bibliotheca sijn”.

Nog eenige bijzonderheden willen wij hieraan toe-
 voegen betreffende de eerste jaren van het bestaan
 der boekerij. Reeds in het jaar 1624 vroeg de kerck-
 raad aan den Gouverneur-Generaal last te geven de on-
 noodige boecken, welke aan de bibliotheek behoorden,
 van de ziekentroosters, die naar het Vaderland ver-
 trokken, of aan land dienst deden terug te vorderen,
 ten einde die in de „bibliotheque te brengen ten no-
 digen gebruijk”. Ook verzocht hij de boecken uit Mid-
 delburg aangekomen en die in het pakhuis lagen te
 mogen ligten, dat geredelijk werd toegestaan. Aan het
 verzoek het noodige te willen laten doen om te voor-
 komen dat de kooplieden de kisten met boecken open-
 en eenige daaruit achterhielden, werd door den Gon-
 verneur-Generaal gehoor gegeven. Uitbreiding der
 boekerij geschiedde van tijd tot tijd door aankoop, het-
 geen blijkt uit de kerkelijke resolutie van 23 April
 1626. „De boecken van Ds. Jacobs Zoleny die in zijn
 sterfhuys niet vercocht consten werden, heeft de
 kercke voor 100 gulden aen haer genomen, welck gelt
 sal betaelt werden van 't geene tot opbouwinge van
 een nieuwe kerck vergadert is”. Ds. Bootsman rappor-
 teerde in de vergadering van den 25en November 1641,
 dat de Gouverneur-Generaal had toegestaan, dat de
 boecken ten dienste van de kerck uit de bibliotheek van
 Ds. Carlier voor 160 realen gekocht, uit de penningen
 van de commissie zouden worden betaald.

W. G.

Ten besluite de volgende titels:

Vereeniging tot bevordering van het bibliotheekwe-
 zen in Nederl.-Indië. Batavia. Eerste verslag 1916-1920
 (Weltevreden, Boekhandel Visser en Co.)

De beschaving op Bali (met ill.) (De Katholieke Mis-
 sien. Oct. '20).

Verslag van het Deli Proefstation over 1 Juli 1918-
 30 Juni 1920, door Dr. B. T. Palm. (Mededeelingen van
 het Deli Proefstation. 2e Serie, No. XII.)

Bij het portret van Dr. H. J. Jensen. — De Lanasziek-
 te en hare bestrijding, door H. J. Jensen. (Proefstation
 voor Vorstenlandsche Tabak. Mededeeling No. 38.) —
 Bestrijding van Phytophthora Nicotianae in de Vor-
 stenlanden, door Dr. A. d'Agremond (Id. No. 39).

Opening der eerste Javaansche meisjesschool te
 Djokja, door Zuster F. — Bezoek van Z. E. den Gon-
 verneur-Generaal aan de Minahassa, door H. J. J.
 Jansen. (St. Claverbond, Oct. '20).

Tax proposals for the Netherlands East Indies (Hol-
 land's Import and Export Trader, Oct. '20).

Suriname.

Bij Kon. Besluit is aan den heer G. J. Staal, op
 zijn verzoek, eervol ontslag verleend als gouverneur
 van Suriname, onder dankbetuiging voor de door
 hem in die betrekking bewezen gewichtige diensten,
 onder bepaling, dat het eervol ontslag zal ingaan
 met den dag in de maand December 1920, waarop
 hij zijn ambt zal hebben overgegeven aan zijn opvol-
 ger, dan wel het dagelijksch beleid van zaken zal heb-
 ben opgedragen aan den persoon, die volgens artikel
 26 van het Reglement op het beleid der Regeering
 in de kolonie Suriname als waarnemend gouverneur
 zal moeten optreden.

Het oordeel over het bestuursbeleid van den heer
 Staal is zeer verschillend. O.i. wordt er niet genoeg
 aandacht aan gewijd dat deze gouverneur in een zeer
 moeilijk tijdperk het bestuur over de kolonie heeft
 gevoerd. De taak den honger uit het land te houden
 nam alle aandacht in beslag en de tijdsomstandighe-
 den waren zeer ongunstig voor het beramen en uit-
 voeren van ver strekkende, opbouwende maatreg-
 len. De daad van den gouverneur vóór zijn vertrek
 naar de kolonie — de vorming van het Suriname

POSTCHEQUE & GIRODIENS

Men schaffe toch den last van het ver-
 zenden van geld per aangeteekenden
 brief en per postwissel af. Postrekening-
 houders kunnen op elkanderr rekening
 doen overschrijven (gireeren). Dat is
 veiliger, gemakkelijker en goedkooper.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE
 Ampenan, Bandoeng, Bombay, Calcutta,
 Cheribon, Gorontalo, Hongkong, Indramajoe,
 Kobe, Makassar, Medan, Menado, Palembang,
 Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Shang-
 hai, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap,
 Weltevreden.
 Kapitaal f 45.000.000.- Reserven f 32.000.000.-

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155
Filiaal: 'S-GRAVENHAGE Noordwal 4, Tel. 2461
Filiaal: ARNHEM Eusebiusbl. singel 1a, Tel. 195

Studie Syndicaat — heeft niet de gevolgen gehad, die men er algemeen van verwachtte, maar dat is niet de schuld van den gouverneur, noch van de leden van de Studie Commissie van het Syndicaat, maar van de Nederlandsche kapitalisten, wier kortzichtigheid alle goede voorstellen van de Studie commissie in duigen heeft gegooid. Amerikaanse ondernemingsgeest zal nu moeten doen, hetgeen men verwacht van den Nederlandschen. Het is te hopen dat Regeering en Bestuur alles zullen doen om de Amerikanen binnen te halen en dat aan het vreemde kapitaal geen belemmeringen in den weg zullen gelegd worden, nu het Nederlandsche kapitaal niet bereid is te doen wat het behoort te doen.

* * *

In „De Telegraaf” van 20 October een artikel *„Het einde van den Lawaspoorweg?”*, onderteekend van Overzee, waarvan de strekking is de afbraak te betraden. De conclusie is: „Wij willen aannemen, dat dit besluit van den Minister op onjuiste inlichtingen gebaseerd werd en dat het alsnog voor rectificatie vatbaar is. Wij kunnen niet gelooven, dat het „Moederland” den systematischen ondergang van Suriname beoogt”.

Aan hetzelfde onderwerp wijdt het „Algemeen Handelsblad” een artikel. In zijn antwoord op de vragen van den heer De Jonge — zie ons vorig nummer — zeide de Minister: „De Gouverneur stelt zich op het standpunt, dat de voor de exploitatie van den spoorweg bij de beoogte toegestane credieten het bestuur niet binden ten aanzien van den aan die exploitatie te geven omvang, noch ook een beletsel vormen voor de uitvoering van verder noodig geachte maatregelen, wanneer zich overigens geen wettelijke bepalingen daartegen verzetten”.

Hierbij merkt het Handelsblad op: „Door het besluit, om na 1 Januari 1921 zoo spoedig mogelijk te beginnen met het opbreken van het baanvak Kabelstation—Dam en met de afbraak daarna van het Kabelstation, wordt gehandeld tegen de wet, die bepaalt dat er is een spoorweg van Paramaribo tot Dam, dat er is een Kabelbaan over de Suriname-rivier. Wij kunnen ons niet begrijpen, dat de Minister zulk een standpunt niet krachtig verwierp.”

Wij willen hierbij nog het volgende opmerken. Het gebruik maken van een voor de exploitatie toegestaan crediet is niet hetzelfde als afbreken van een deel van den spoorweg. Heeft de Gouverneur zulk een onbepaalde macht, dan moet die hem onmiddellijk ontnomen worden. Heeft hier een Minister de macht zoo maar een stuk van de staatsspoorwegen te doen afbreken, zonder goedkeuring van de Staten Generaal?

Wij herinneren ons een ander geval van onbepaalde macht van den Gouverneur. Onder den weidschen naam „Koloniaal Museum” bestond te Paramaribo een verzameling ethnologica, zoologica, gesteenten, enz., zooals men die in vele kleine plaatsen vindt. Het gebouw, waarin de verzameling — in vele jaren heen gebracht — zich bevond, was totaal ongeschikt, maar de collectie bevatte de kiem voor een museum. Onder de ethnologica bevonden zich tal van zeldzame stukken; ook onder de zoologica. De opgezette vogels, die niet behoorlijk achter glas geplaatst worden, zagen er natuurlijk verwaarloosd uit. Of dit de aanleiding was, weten wij niet, maar op een goeden dag verscheen er een besluit van den Gouverneur waarbij het „Koloniaal Museum” werd opgeheven en last werd gegeven de voorwerpen onder de scholen te verdeelen. Lezer, stel U voor dat een burgemeester van een kleine plaats het in zijn hoofd kreeg zulk een gemeentelijke verzameling op te heffen en de voorwerpen te verdeelen!

Wij hopen dat de Staten Generaal tijd zullen vinden om de zaak van den spoorweg grondig te behandelen. De kolonie heeft daar recht op!

Met het Handelsblad achten wij het gewenscht „dat het besluit van den Gouverneur van Suriname ten spoedigste ongedaan wordt gemaakt, en dat aanzien elk ongunstig oordeel over het nut van den Suriname-Spoorweg voor de ontwikkeling der kolonie thans voorbarig is, de spoorwegexploitatie in haar vollen omgang wordt gehandhaafd, met de daaraan verbonden consequenties.”

* * *

De Bond van Surinamers in Nederland: in vergadering bijeen in het „Paleis voor Volksvlijt” te Amsterdam op Zondag 17 October 1920;

gehooft de mededeelingen van het Bondsbestuur omtrent het lange uitblijven van een billijke regeling van het salaris der ambtenaren in de kolonie Suriname;

overwegende, dat sedert 1914 niet anders gedaan is dan den Surinaamschen ambtenaren een duurtetoelag gegeven, welke toelag over 1920 ten hoogste 50 pCt. van het salaris van 1914 bedraagt, en dit, niettegenstaande de levensstandaard in die kolonie met meer dan 150 procent gestegen is;

draagt het Bestuur van den Bond op met kracht aan te dringen bij de hooge Regeering om zoo spoedig mogelijk in den deerniswaardigen toestand der ambtenaren in Suriname verbetering te brengen;

besluit deze motie ter kennis te brengen van den Minister van Koloniën, de Staten Generaal, den Gouverneur van Suriname en de Koloniale Staten, en haar in de pers te publiceeren.

* * *

In onze Berichten bespreekt Z. de inlichtingen door den Minister van Koloniën aan het Kamerlid De Jonge verstrekt in zake de ambtelijke salarisherziening voor Suriname, waarbij de Minister verklaarde, dat hij niet als juist aanvaardde de bewering, dat ondervoeding en diepe ellende in de gezinnen der ambtenaren heerschte.

De schrijver vraagt, of ondervoeding en ellende niet noodwendig het gevolg moeten zijn, als men een inkomen heeft van vijftig guldens in de maand, zij het verhoogd met de vorstelijke toelage van 50 pCt.? Kan een man daarvan zichzelf en gezin huisvesten, kleeden en voeden?

Weet men wel — vraagt hij — welk een verderfelijken invloed het op het humeur van den man heeft, wanneer hij op het einde der maand staat voor de problemen als: hoe de gemaakte schulden te betalen; hoe in de komende maand „er door te rollen”? Is er geen ellende waar man, vrouw en kinderen zich moeten behelpen met een of twee kamertjes van nog geen 4 bij 3 meter en wanneer zij niet kunnen beschikken over voldoende lijfskleeren en beddegoed.....

In hetzelfde nummer leest men: „Indien de salarisregeling niet binnen korten tijd wordt ingevoerd en Surinaamsche landsdienaren niet worden geholpen aan een redelijk bestaan in hun geboorteland, zouden wij geneigd zijn hen aan te sporen in Indië hun geluk te gaan beproeven. „Die er tot nu toe heengingen, zijn niet teleurgesteld teruggekeerd.”

* * *

Zaterdagavond — 23 October — heeft voor het Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap, Baron van Asbeck, oud-Gouverneur van Suriname, te Amsterdam een lezing gehouden over het onderwerp: „Suriname — Land — Volk — Verwachtingen”. De zeer interessante lezing was opgeluisterd met lichtbeelden. (Zie het overzicht op bl. 2 hiervóór).

* * *

Koninklijke West-Indische Maildienst Amsterdam

Passagiersdienst

naar en van SURINAME en CURAÇAO, Br. Guiana, Trinidad, Venezuela, Columbië, Centraal Amerika, Haïti.

DE ALGEMEENE SPAARVERZEKERING

ANNA VAN SAXENPLEIN 3
's-GRAVENHAGE

Opgericht .... 1907....

Coöperatief Spaarsysteem

Alléén in 1919
werd ingeschreven voor
Drie Millioen Gulden

VRAAGT GRATIS BROCHURE! 199

MARX & Co.'s BANK

ROTTERDAM: Zuidblaak 56. 's-GRAVENHAGE: Kneuterdijk 13.

Belast zich met **incasseeringen** op het Binnenland en Buitenland.
Koopt en verstrekt **wissels en cheques** op het Buitenland.
Verstrekt **handelscredieten** tegen zakelijk onderpand.
Bezorgt telegrafische **uitbetalingen**.
Belast zich met de uitvoering van **Effecten-orders**.
Verhuurt aan hare clientèle **Safe-loketten**.
Neemt gelden **à deposito** tot wekelijks te annoneeren rente. 59

NED.-IND. ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

KAPITAAL . . . . . f 50.000.000.—
waarvan geplaatst . . . . . f 45.000.000.—
RESERVEFONDS . . . . . f 9.000.000.—

Hoofdkantoor: BATAVIA.
AGENTSCHAPPEN te: Soerabaia, Soerabaia-Simpang, Semarang, Weltevreden, Padang, Bandoeng, Cheribon, Macassar, Djokdja, Medan, Tegal.

AMSTERDAM Keizersgracht 573/5 's-GRAVENHAGE Prins Hendrikplein 14

BANKZAKEN IN HET ALGEMEEN UITVOERING VAN EFFECTENORDERS

RENTE VOOR DEPOSITO'S
m. 1 dag opzegg. . . . . 2 pCt | gedur. 3 mndn vast 3 pCt
m. 10 dagen „ . . . . . 2 1/4 „ | gedur. 1 jaar vast . . . . . 4 „
gedur. 1 mnd vast 2 1/2 „ | 236

UTRECHTSCH BANKVEREENIGING

OPGERICHT 1873.

Kromme Nieuwe Gracht 20 UTRECHT

Behandelt alle Bankzaken.
Verhuurt loketten in hare Brand- en Inbraakvrije bewaarkluis.

De Directeuren: ANTON M. DE LEEUW
W. RIJCKEN Gzn. 211

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Gredietvereniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.— Twintig Kantoren 107

Hammond School en COPIEERINRICHTING

Terwenakker 11a - Tel. 3117 - Rotterdam
(Ruys' Handelsvereniging) beveelt zich beleefd aan als oudste inrichting op dit gebied voor de levering van correct schrijf- en copieerwerk.
Strengste discretie verzekerd. 82

CORN. VAN DER SLUIJS

BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.

ALLEEN NOORDEINDE 162A. TEL. 4782. DEN HAAG.

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleeding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM“

Anna Paulownastraat 30a, Tel. 4947

DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

Monarch
**Schrijf-
machine**

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & C.
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG

**BALANSCONTROLE
BELASTINGZAKEN
INRICHTEN EN CONTROLEEREN
VAN ADMINISTRATIES**

H. A. VERHEIJ

LID NEDERLANDSCHE BOND VAN ACCOUNTANTS

VONDELKERKSTRAAT 17

TEL. Z. 3603 AMSTERDAM

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Eigen kantoren der Maatschappij te AMSTERDAM, HONG-KONG, SOERABAIA, KOBE en SAN FRANCISCO. Geregelde stoomvaartdiensten tusschen Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN

(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn). Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië en San Francisco.

Bij Kon. Besluit van 18 dezer is benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau de heer A. A. Heckers, hoofd der Oranjeschool te Paramaribo. Wij wenschen den heer Heckers hartelijk geluk met deze welverdiende onderscheiding.

Curaçao.

De Bovenwindsche eilanden.

Wij ontvangen nog het onderstaande verslag van de reis van den Gouverneur.

Dinsdag den 3en Augustus om 6 uur n.m. vertrok Z.E. de Gouverneur O. L. Helfrich met gezelschap, bestaande uit den luitenant-dajudant M. A. Evers, den administrateur van financiën, A. B. J. Prakken en den inspecteur van het onderwijs M. Meerdink aan boord van het s.s. „Prins Frederik Hendrik“ van de K. W. I. M. voor een inspectie-reis naar de Bovenwindsche eilanden.

Naar men ons mededeelt, was de reis zeer voorspoedig en gezellig. Daartoe werkte het weder, de mede-reizigers, die bijna allen uit Suriname afkomstig waren, onder welke de heer Kesler, vroeger hoofd der Hendrikschool op Curaçao, en kapitein van der Borden met zijne officieren mede.

Vrijdagmorgen, den 6en Augustus, bij het krieken van den dag, werd voor de baai, waaraan Philipsburg ligt, het anker uitgeworpen. De gezaghebber der Bovenwindsche eilanden kwam aan boord en na het ontbijt begaf de Gouverneur zich met gezelschap onder de tonen van het Nederlandsche Volkslied, gespeeld door eenige Surinaamsche jongelui, van boord. Een commissie, bestaande uit de Landraden de heeren Waymouth en Richardson en eenige ambtenaren, heetten den Gouverneur welkom en geleidden hem naar de gezaghebberswoning. Aan de landingspier juichte menigeen den Landvoogd hartelijk toe, van verscheidene woningen wapperde de driekleur.

De kapitein van de „Frederik Hendrik“ ging mede aan wal, teneinde zich op de hoogte te stellen van de gesteldheid van de reede, in verband met de plannen van de K. W. I. M. wat betreft de Columbia-lijn, die vermoedelijk St. Maarten maandelijks zal aandoen. Hij stelde zich ter plaatse met eenige kooplieden, vermoedelijke verschepers, in verbinding. De „Frederik Hendrik“ verliet des namiddags de reede om via Porto Rico de reis naar het moederland voort te zetten.

's Middags hield de Gouverneur een vergadering met gezaghebber en landraden om de financiële decentralisatie-plannen in groote trekken uiteen te zetten.

Zaterdagmorgen boden de beide landraden, uit naam van een zevental ingezetenen, den Gouverneur een rekest aan H. M. de Koningin aan, waarin de onderteekenaars, zijnde mannelijke en vrouwelijke inwoners van St. Maarten, op meerdere zelfstandigheid voor en rechtstreeksch bestuur uit het moederland van de drie Bovenwindsche eilanden aandringen. Dien dag en den volgende werden hoofdzakelijk besteed aan besprekingen met den gezaghebber, teneinde allerlei hangende kwesties af te doen.

Maandag, den 9en Augustus, bezocht de Gouverneur met gezaghebber en administrateur van financiën de Gouvernements-plantage Belvedere, waar besprekingen gehouden werden met den onlangs uit Nederland aangekomen hulp-landbouwkundige den heer van der Plaats. Daarna een rit door een groot deel van het Nederlandsche en Fransche gedeelte van het eiland, waar de landbouw wordt uitgeoefend. Duidelijk bleek, dat de droogte ook hier haar invloed tot groot nadeel van den landbouw al maanden lang deed gelden. Op het eiland begon dan ook reeds gebrek aan drinkwater te komen, groenten en vruchten waren niet verkrijgbaar, wat ook gedeeltelijk een gevolg is van de uitbreiding van de katoen-cultuur op gronden, die vroeger voor aardappelen, bataten, jams, bananen, groenten, enz., werden gebruikt.

De volgende dagen moest de Gouverneur wijden aan velerlei besprekingen, die gedeeltelijk de bekende afscheidingsplannen raakten. Op een openbare

vergadering besprak Z. E. de financiële decentralisatie voor elk der eilanden van de koolnie, waaraan landraden, kooplieden, ambtenaren en verdere ingezetenen in de gelegenheid waren hun meening daarover uit te spreken, waarbij, zooals vanzelf sprak, de afscheidingsbeweging opnieuw ter sprake kwam en de heer Waymouth gelegenheid had een door hem ontworpen schema van zelfbestuur te ontwikkelen.

In het algemeen vond dit schema weinig bijval. Hoe meerdere zelfstandigheid in verband met financiële decentralisatie verleend zou kunnen worden, was een vraag, waaromtrent de aanwezigen zich niet gemakkelijk konden verstaan, zoodat de verschillende meeningen van den Gouverneur later schriftelijk worden aangeboden.

Donderdag bezocht Z. E. de openbare school en de bijzondere zusterschool te Philipsburg, terwijl Vrijdagmorgen aan de ingezetenen audiëntie werd verleend. Dien avond werd een druk bezochte receptie gehouden.

Zaterdagmorgen hield de administrateur van financiën, die in den loop der week de kantoren gevestigd had en met eenige kooplieden besprekingen over het munt- en credietvraagstuk gehouden had, een openbare vergadering met den Raad van Politie bijgewoond door een groot aantal belanghebbende kooplieden, waarbij van gedachten werd gewisseld over nieuw in te voeren belastingen en speciaal over mogelijke opheffing van de accijns op gedistilleerde in verband met het Fransche gedeelte van het eiland alsmede over de maten en gewichten en de maatregelen tot economische opheffing van het eiland. In de vergadering van den Raad van Politie op Zaterdagmiddag besprak de inspecteur van het onderwijs de reorganisatie van het onderwijs op het eiland. De Raad van Politie kon zich vereenigen met de voorgestelde verandering van schooltijden, met de noodzakelijkheid leerplicht en verbod van kinderarbeid gedurende de schooluren in te voeren, waarbij straffen zoo spoedig mogelijk wordt opgelegd aan ouders en verzorgers, die in hun plichten tegenover hun kinderen te kort schieten. De wenschelijkheid om eenige der buitenscholen op anderen voet in te richten, opdat de oudere leerlingen in de stad onderwijs kunnen genieten, waardoor de uitgaven voor het nieuw schoolgebouw meer gewettigd worden en die school aan hoogere eischen kan voldoen, werd door den Raad van Politie erkend.

In den loop der week had de Inspecteur alle scholen van het eiland geïnspecteerd. Op de buitenscholen werd in alle klassen mondeling en in de hoogste klassen ook schriftelijk onderzoek gedaan naar de vorderingen der leerlingen, in de scholen in de stad werd in meerdere klassen schriftelijk werk opgegeven.

Zondag den 15en Augustus hield de Gouverneur nog eenige besprekingen, terwijl 's middags de Raad van Politie vergaderde. Wij vernamen, dat de Raad van Politie den Gouverneur verzocht heeft, met een petitie aan de Koningin over de afscheiding te willen handelen, zooals Z. E. in verband met de daarvoor voorkomende grieven wenschelijk acht.

Des avonds te negen uur begaf de Gouverneur met gezelschap aan boord van de Gouvernements-paketschoener „Estelle“, die om twaalf uur des nachts bij vrij gunstigen wind koers zette naar Sabana. (Slot volgt.)

Oud-president Castro.

Blijkens een telegram uit Willemstad, op Curaçao, is ex-president Castro in Venezuela weer ten toone verschenen. Honderden mensen in Venezuela zijn gevangen genomen. Het heet, dat alle partijhoofden in Venezuela zich hebben verbonden om den huidige president, generaal Gomez, ten val te brengen. Deze vroeg in een proclamatie den steun van het gehele land tegen Castro. (N. R. Ct.)

Koloniale Raad.

De Koloniale Raad heeft aangenomen een ontwerpverordening, regelende de verantwoording van de ter Wees-, onbeheerde en desolate boedelkamer op Curaçao, berust hebbende fondsen. Dientengevolge is een bedrag van f 130.000.— aan niet-opvorderbare gelden in de koloniale kas gevloeid.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
Salon de Rafraîchissements 185
NOORDEINDE 44 DEN HAAG

Electro-Technisch Bureau
H. VAN ZIJL
Fr. Valentijnstraat 102 DEN HAAG Tel. H. 8017
Licht, Kracht, Verwarming, Schel.
... en Telefoon-Installatiën.

N.V. ZUID-HOLLANDSCHE MANEGE (v.h. Manège Washington)
THERESIASTRAAT 145 ingang Joh. Camphuysstr. DEN HAAG TEL. H. 5306

Moderne rijlessen - Paarden per uur en per maand
 Luxe Stands en Boxes
 Tonneaux beschikbaar
 Dir. J. W. v. d. GUN.

Het ontwerp der onderwijsverordening, dat wij vormalen bespraken en nog steeds niet in den Raad behandeld is, heeft de Gouverneur ingetrokken. Zie ter vervanging door een ander ontwerp, waarbij de financiële gelijkstelling" gehuldigd wordt.

Mazelen.

De *Amigoe* deelt mee, dat op Otrabanda de mazelen zich uitbreiden. Honderden kinderen, zelfs enkele volde menschen, lijden aan deze ziekte. De scholen zijn nog geopend.

Crisis in den Handel.

El *Boletin Comercial* berichtte Woensdag, dat er in de havenstad Barranquilla (Colombia) volgens de plaatselijke bladen een geweldige crisis heerscht in den handel. Enorme aankopen en bestellingen schijnen er gedaan te zijn in Amerika en nu de vloed van wissels los komt, weet men geen raad om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen.

Dergelijke berichten kwamen ons eveneens van Venezuela ten oore. Verschillende huizen hebben hun betalingen reeds gestaakt of staan op springen. Men verkoopt wissels en verlangt zelfs geen 90 dagen zicht maar is zelfs bereid met betaling over 9 maanden, ja over een jaar.

De koopmansgoederen liggen in reusachtige massa's opgestapeld in de magazijnen, zelfs bij de douane, worden tegen elken prijs verkocht, zoodat wat vroeger nooit gebeurd is koopmansgoederen, manures enz. zelfs goedkoop verkocht worden dan op Curaçao.

Het is niet onwaarschijnlijk, dat ook ons eiland een terugslag van dien abnormalen toestand zal ondervinden. (*Amigoe di Curaçao.*)

De Koloniale spaarbank.

Wij ontvingen het jaarverslag van de Koloniale spaarbank over 1919. Het trok onze aandacht, dat aan de debetzijde de waarde der effecten staat behoekt naar de aankoopwaarde, niettegenstaande daarop een zeer belangrijk koersverlies is geleden, wel te groot, dan dat dit uit het reservefonds zou kunnen gedekt worden.

Kleine Berichten.

Tot commissaris is benoemd de heer Jhr. Mr. B. J. de Jonge, directeur der Bataafsche Petroleum Maatschappij.

18 September is naar *La Cruz* meedeelt, voor het eerst sedert den oorlog een Duitse boot binnengekomen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

"Non-coöperation" in Britsch Indië.

In verband met hetgeen wij over dit verschijnsel in de vorige aflevering van het K. W. hebben medegedeeld, maken wij nu gewag van berichten in de Engelsche bladen over toenemende uitingen van 't verlangen naar onafhankelijkheid. De tegenwerking en de onvrede over de hervormingen op wetgevend- en bestuursgebied uitte zich vooral door een stelselmatige weigering om deel te nemen aan de verkiezingen voor de wetgevende raden in de districten, die door de nieuwe bepalingen zijn ingevoerd. De beweging is ook overgegaan naar Ceylon, waar een congres van nationale evenzoo besloten heeft niet aan de verkiezingen deel te nemen.

De studenten van de mahomedaansche Aligarh uni-

versiteit hebben zich bij de protestbeweging aangesloten.

Hoewel de non-coöperation politiek zich rechtstreeks niet met stakingen inlaat, werkt de opgewekte verzetskoorts toch vermoedelijk ook wel mee om de stakingen op verschillende plaatsen in aantal en omvang te doen toenemen. In Calcutta is pas een staking van havenarbeiders geïndigd, doch een van trambeambten weer begonnen. In Bombay heeft 't personeel van post en tram ook het werk neergelegd. In Madras staakt 't personeel der weverijen.

De hoofdleder van de politieke woeling, Ghandi, maakt een propagandatocht door Midden- en Boven-Indië, die zijne aanhangers tot een triomftocht weten te maken. Hij verklaart dat zelfregeering voor Engelsch Indië binnen 't jaar verkregen zou worden, indien het volk God vreesde en de politiek toepaste van niet mede te werken aan het bestuur zooals 't is, of nu opgezet wordt.

Emigratie; misschien iets voor Suriname.

De groote stroom van emigranten uit Italië is tijdens den oorlog tot stilstand gekomen. De Italianen maakten zich wijs, dat, na de groote overwinning het verlaten van hun land om elders een bestaan te zoeken, voor niemand meer noodig zou wezen. Die illusie is aan 't verbleeken. Zij, die inzien dat Italië binnen kort niet meer zal kunnen beantwoorden aan deze opgewekte verwachting, beginnen beschouwingen te geven over 't nut der emigratie. De stroom zal wel weer komen, als weleer. Zou Nederland er geen belang bij hebben, deze deels naar Suriname te leiden, vóórdat hij zich weer, als van ouds gericht zal hebben op Afrika, Frankrijk en de Vereenigde Staten? De immigratie zou een gecombineerde moeten worden met Oostenrijkers, Duitschers, Hongaren, e.a.

Slachtoffers van kannibalen.

Uit Britsch Nieuw Guinea is te Brisbane bericht ontvangen, dat twee blanken en tien inlanders vermist worden, die, op jacht naar paradijvogels, waarschijnlijk door de inboorlingen bij de Fly-river afgemaakt en opgegeten zijn.

Chineesche jagers, die op onderzoek gingen, kwamen bij een dorp waarvan de bewoners, bij hunne nadering op de vlucht sloegen. De Chineezen vonden met bloed bevelkte aantekenboekjes, foto's en kleeren en beenderen, waaronder een kaak met geplombeerde tanden. Er blijft dus weinig twijfel over, dat de vermisten het slachtoffer van menscheneters zijn geworden.

Zoo nu en dan komen dergelijke feiten ter kennis van de buitenwereld. Een twintigtal jaren geleden trof enkele leden van de bemanning van een Nederlandsch schip hetzelfde lot op de kust van Ned. Nieuw Guinea. Wie zich, zonder een voldoende sterk geleide onder de kannibalen waagt, weet welk lot hem te wachten kan staan, wie dit er op waagt om paradijvogels machtig te worden, moet de verantwoordelijkheid aanvaarden. Maar iets anders is of 't kannibalisme nog toelaatbaar is in onzen tijd, waarin wie bezitter of protector is van een kolonie, zich voor de toestanden in die kolonie verantwoordelijk voelt. Deze vraag moet ontkennend beantwoord worden en daarom is te overwegen hoe dat gebruik uit te roeien is. 't Gaat daarbij dus niet om 't gebrek aan eerbied aan 't blanke ras betoond, door ook 't blanke menschevleesch tot spijs van zwarte broeders te maken. Waar 't gebruik bestaat, vallen zeker honderden inwoners van 't land zelf als offers ervan.

Er worden strooptochten voor uitgevoerd, naburige dorpen leven er om en er door in herhaalde onderlinge wraakuitoefening.

Zooals het aan het Europeesche gezag in andere deelen van den Indischen en van den Australischen archipel gelukt is aan dit menscheeteerende gebruik een einde te maken, moge de bemoeienis van de Australische- of Britsche regeering ook meer er op gericht zijn het

Firma KIEWIET DE JONGE

Lange Bisschopstraat 25, DEVENTER.

SPECIAAL MAGAZIJN VAN
Huishoudelijke Artikelen
Haarden en Kachels
Tuin- en Serremeubelen.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND”
AMSTERDAM.

PASSAGIERSDIENST

van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG, BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA, SEMARANG en SOERABAIA.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
 2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
 Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN”
 Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

Holland-Nederlandsch-Indië
Vice-Versa

Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ
 AMSTERDAM—ROTTERDAM.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma
 T. C. B. TEN HAGEN te 's-Gravenhage.

Heden is verschenen de 8ste veel
 vermeerderde druk van

Moderne
Kookkunst.

BEWERKT DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Cuisinier te 's-Gravenhage.

Prijs: ingenaaid . . . . . f 4.00
 gebonden . . . . . - 5.00

Wed. G. STREITWOLF

Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN
SPONSEN ZAKKEN
BADMUTSEN

ROTTERDAMSCH LLOYD

Directie: WM. RUYSS & ZONEN - ROTTERDAM 21

Geregeld MAIL- en PASSAGIERSDIENST
 van ROTTERDAM naar NEDERLANDSCH-INDIË met
 aansluiting naar alle havens in den IND.-ARCHIPEL

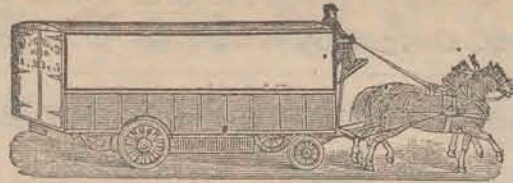
LUXUEUS INGERICHTE MAILBOOTEN, alle voorzien
 van draadloze telegrafie en onderwater-kloksignaal.

DE BLOOIS & JENTEN

186 Kantoor en Remise:
Hoefkade 556—564
hoek van Bassenstraat

'S-GRAVENHAGE TELEFOON H. 9380

Verhuizingen en Transporten.

BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ

Groote, ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van Inboedels.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS - GRONINGEN - DEN HAAG

Zoo juist verschenen:

Taal oefeningen

voor Surinaamsche Scholen

door HERM. J. JACOBS, Oud-Onderw. te Paramaribo
en JULIUS W. LOBATO, Hoofd v/d Emmaschool
te Paramaribo

1ste stukje 3e leerjaar. 2ste stukje 4e leerjaar
Prijs, per stukje f 1.60 Geen toeslag

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS - GRONINGEN - DEN HAAG 61L

BATIKVERVEN, BATIKTEKENEN, BATIKLESSEN.

FIRMA TENZER,

NOORDEINDE 139A, Telef. 4229.

KUNST-SCHILDERSARTIKELEN.

Voorwerpen om te Snijden, Branden, Beschilderen, enz.

OPGERICHT 1887.

ATELIER VOOR ONDERRICHT.

ISERIEF & CO.

Magazijn „De Prijslijst”

Veenestraat 16-18 · DEN HAAG · Valeriusstraat 29

Specialiteit

Tricolage

Garen en Band

Kousen

Verzending naar Oost- en West-Indië.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma
T. C. B. TEN HAGEN en bij alle Boekhandelaren
verkrijgbaar:

De Indische Rijsttafel.

Recepten van een Indisch Kokki.

BEWERKT VOOR HOLLAND

DOOR

FRANÇOIS BLOM,

Schrijver van „De Moderne Kookkunst”

3DE DRUK.

Prijs: ingenaaid . . . f 0.75

kannibalisme bij de Fly-river te doen ophouden, dan op een bestraffing van de zondige kampoeng, omdat deze nu eens toevallig blank vleesch te slachten kreeg.

Het zwarte garnizoen in het bezette gebied van Duitsland.

In het Kol. Wkbl. van 3 Juni bespraken wij de betekenis van dezen maatregel, daartoe vooral aangespoord door de actie van Morel, die een boekdeel kon publiceeren over de gruwelen door Fransche zwarte troepen in 't bezette gebied bedreven, gruwelen, die vooral Duitsche vrouwen en meisjes tot slachtoffer maakten. Wij bepleitten toen de noodzakelijkheid en 't goede recht van buitenlanders om zich met deze zaak te bemoeien, die geenszins een speciaal Fransche aangelegenheid is, maar eene die het geheele menschedom aangaat. Onze stem mocht niet ver genoeg reiken om weerklink te vinden.

Thans heeft de „Nederlandsche vrouwenbond tot verhooging van het zedelijke bewustzijn” een kreet om hulp in de dagbladen geplaatst, naar aanleiding van hetgeen de brochure „Farbige Franzosen am Rhein, ein Notschrei Deutscher Frauen” te lezen heeft gegeven. Die kreet luidt in zijn slotzin aldus: „Geheel onder den indruk van wat er zoo nabij onze grenzen geleden wordt en waar tegenover wij, vrouwen, machteloos staan, wil thans de Vrouwenbond tot verh. v. h. zed. bewustzijn het initiatief nemen om de bemiddeling van den Volkenbond in dezen te verzoeken en roepen wij daartoe alle vrouwenverenigingen van Nederland op, van elke richting en kleur om adhaesiebewijzen in te zenden aan het adres van de secretaresse mevrouw Weerts, ten Hovestraat 54 's-Hage, waartoe de gelegenheid gesteld blijft tot 1 November e.k. Langer willen wij niet wachten, daar de zaak haast heeft en hoe eerder ons protest weerklinkt, hoe beter.”

Wij juichen dit initiatief gaarne toe, de Volkenbond lijkt ons inderdaad het lichaam om in deze op te treden. Maar waarom zijn alleen vrouwenverenigingen opgeroepen om adhaesie te betuigen? Indien de uitspattingen voornamelijk vrouwen en meisjes tot offers kiezen, dan is deze zaak daarom toch nog geenszins eene van uitsluitend vrouwenbelang, die alleen de vrouw aangaat en waartegen alleen de vrouw te protesteeren heeft.

Naar Marokko?

Victor Cambon, bekend Fransch ingenieur en econoom, heeft voor het Kon. Instit. van ingenieurs in den Haag, een voordracht over Marokko gehouden, waarin hij een ruime uiteenzetting gaf van de verwachtingen, die men op velerlei gebied, van Marokko kan koesteren. De grond is buitengewoon vruchtbaar, de waterverdeeling kan de gunstige voorwaarden voor den landbouw nog vermeerderen. Granen, peulvruchten, olijven, beetwortel, suikerriet, hennep, katoen, vruchtboomen, geneeskundige planten, openen schitterende vooruitzichten voor den planter en voor den industrieel. In eenige streken wijzen uitgestrekte weilanden op een toekomst voor de veefokkerij en de daarmede in verband staande handelsmogelijkheden, a. d. z. voor wol, huiden. De groote houtrijkdom wacht op stelselmatige ontginning van het boschwezen.

De oorlogsmoeilijkheden ten spijt ontwikkelde zich in Marokko een belangrijke Europeesche nijverheid. Deze breidt zich met den dag uit, de meelfabrieken, oliefabrieken, zagerijen, ook de hotels nemen toe. Voor raffinaderijen, brouwerijen, spinnerijen, lakenfabrieken zijn de plannen gereed.

Sporen van erts van ijzer, koper, lood, antimoon, zink, zilver zijn aangewezen. Het bestuur van het protectoraat is pas begonnen met de ontginning van de enorme fosphaatvelden, die eenig zijn in de wereld.

Waar Victor Cambon op de noodzakelijkheid van den aanleg van havens, of althans op de voltooiing van die van Casablanca wees, wierp hij een benijdenden blik op

de installaties van Rotterdam en Amsterdam. Daar naast vergt de verbetering van de gemeenschapsmidelen, voornamelijk door den aanleg van spoorwegen, spoedige voorziening.

Bij de eischen, die de watervoorziening stelt van de minder goed bedeelde streken en bij het nut, dat van het water als bron van kracht, te trekken is, wees hij op het aandeel dat de Nederlandsche ingenieur in de ontwikkeling van het zoo betrekkelijk dicht bij ons gelegen Afrikaansche land kan krijgen.

Hij wees er ook op, dat de douanerechten en vestingsmogelijkheden de kansen voor allen gelijk maken, waardoor niet alleen de Nederlandsche ingenieur, maar ook ondernemende personen op 't gebied van cultuur, veefokkerij en handel er een toekomst kunnen vinden.

Intusschen is de toeloop daarheen momenteel zoo groot, dat de huisvesting en de duurte er groote moeilijkheden opwerpen, zoodat inwinnen van voorlichting onvermijdelijk is, wil men teleurstelling voorkomen bij 't eventueel vormen van plannen.

van Vollenhoven Nederlander.

De „Temps” geeft een bespreking van het werk „Une âme de chef”, door ons reeds aangekondigd in het K. W. van 2 September, waarin René Legrand de brieven en circulaires heeft samengebracht, door de zoo betreunden oud-gouverneur-generaal van Fransch West Afrika van Vollenhoven uitgevaardigd. Wij wees er toen — en niet voor den eersten keer — op, dat de Franschen bij hunne vereering van den, als kapitein op het slagveld gevallen uitmuntenden aanvoerder, er maar niet toe kunnen komen Nederland als zijn geboorteland te vermelden. Werd in alle vorige levensberichten daarover heen gegleden, de „Temps” doet nu de stap, die hem tot Franschman van geboorte moet maken, uit deze bron puttend, zal dit tot historie worden. Daarom willen wij, jaloersch op zijn Nederlanderschap, nog eens kort aanhalen uit hetgeen wij 2 maanden geleden uitvoerig schreven: „Van Vollenhoven werd door 21 Juli 1877 te Rotterdam geboren. Zijn grootvader was de bekende Rotterdamse burgemeester Joost van Vollenhoven. Zijn vader J. J. van Vollenhoven, gehuwd met H. A. Pluygers, vestigde zich met zijn gezin nabij Algiers, waar de ouders thans nog te Birmandreis leven. Wij besloten onze mededeeling toen met deze vraag: „Naast de bewijzen van vereering, die aan dezen Nederlandschen Franschman reeds gegeven zijn, wil een commissie een standbeeld voor hem doen oprichten in Dakar. Zou daarop ook met een enkel woord vermeld worden, welk land dezen man, met uitnemende aanvoerdersziel, aan Frankrijk gegeven heeft?”

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg. pl. 49 SOERABAIJA.
Tel. H. 1403, 's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

N. LOEB - DEN HAAG

NOORDEINDE 109-111

KLEEDING EN MEUBILEERING

OP TERMIJNBETALING

G. KERNER & Co.

Opgericht 1890 te Soerabaya.

STATIONSWEG 78 DEN HAAG

Specialiteit in Indische Uitrustingen

Filiaalen te Batavia en Soerabaya

ALLE LEVERINGEN ONDER GARANTIE.

C. J. NEFKENS, Den Haag

levert U een wagen welke aan iederen eisch voldoet

Showroom: Pletterijkade 13 : Garages: van Diemenstraat 159-165, Tasmanstraat 142-148 : Kanaalweg 95-103
Tel. H. 1854 en Sch. 3137 Briefadres is Prins Hendrikstraat 93

Vereeniging OOST en WEST.

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden, welke bij aankomst in Nederland inlichtingen wenschen voor onderdak, enz., zelfs van boord afgehaald zouden willen worden, Ouders en Voogden, welke toezicht op hun in Nederland studeerende kinderen of pupillen wenschen, wendt U tot den gedeleerde der Studie-Commissie, den Heer J. C. HIETINK, van der Heimstraat 76, 's-Gravenhage, Telefoon Scheveningen No. 1514.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstreckende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende, Secretaris de Heer J. L. VAN GENNEP, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. Haag No. 4519, Bureau-uren 10-12 v.m. en 2.30-4 nam.

HUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. 1. Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn. (Tweede druk) Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
  2. Onze Oost. II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER. Prijs: f 0.05 per exemplaar en f 0.01 1/2 frankeerkosten.
  - b. Onze West (Tweede druk) bestaande uit:
    1. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
    2. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN. Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.04 1/2 frankeerkosten.
  - c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
    - I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.04 1/2 frankeerkosten.
    - II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
    - III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht)
    - IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (2de, verbeterde druk). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
    - V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
    - VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 1/2 frankeerkosten.
    - VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 1/2 frankeerkosten.
    - VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
    - IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk). Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
    - X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 1/2 frankeerkosten.
    - XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchou) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
  - d. Emancipatie-Toespraak door Th. A. C. COMVALIUS. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.01 1/2.
- N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

- Aan het Bureau Laan van Meerdervoert 187, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddag) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:
- Lesen in Machineschrijven en Stenografie.
  - Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
  - Kinderjuffrouw in Indië.
  - Indische massage en manieure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
  - Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Dese inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
  - Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.
  - S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
  - J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.
  - B. Th. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.
  - A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
  - Mr. F. C. L. MEIJER, Hoogeweg 56, Zantvoort. — N.-I. Strafrecht - N.-I. Strafvorder. - Alg. Ind. vraagstuk.
  - H. J. VERMEER, 1e v. d. Boschstraat 91, Den Haag. — De Maleische omgangstaal voor de praktijk.
- Indië, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Sragen, res. Soerakarta, Java.

COMPLETE MEUBILEERING BEHANGERIJ

Centraal Meubelmagazijn = „DUINOORD” =

Reinkenstraat 25 DEN HAAG Tel. H. 2624

STOFFEERDERIJ MEUBELMAKERIJ

De Haagsche Broodfabriek

„Theario”

Fabriek en Kantoor:

Bilderdijkstraat 139

LUXEBROOD- EN BESCHUITFABRIEK

met speciale afdeling

BANKETBAKKERIJ.

De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad EIGEN WINKELS.

Zij staat sedert 1909 voortdurend onder contrôle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.

VLEUGELS, PIANO'S KUNSTSPELPIANO'S — ORGELS —

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN DEN HAAG

BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

MAISON H. SIMONS
 Mantel- en Costuummagazijnen 159
 13 HEULSTRAAT DEN HAAG NOORDEINDE 17a

zijn steeds voorzien van het Nieuwste op het gebied van

DAMESKLEEDING
 GERED EN OP MAAT

Goede pasvormen. Solide Stoffen. Billijke prijzen.

GEBRs HEHENKAMP
 Heerenkleermakers
 Dameskleermakers
 Bontwerkers 34

Lange Voorhout 25

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,
 Prinsestraat 35 - Den Haag.
 Telefoon No. 3902. 30

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij
 VAN DIJK & Co. EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en van H. M. de Koningin van Rumanie; eertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853. 115

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
 UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
 LUIERMANDEN.

Firma A. L. J. en W. DE HAAS 184

Vleeschhouwer Hofleverancier

Wagenstraat 35a, 'S-GRAVENHAGE, Tel. H. 882

HOEKER & ZN

Uitsluitend adres Heerengracht 435-437

• Goud - Zilver •
 • Paarden - Brillanten •

AMSTERDAM 193 Telefoon 309 Noord

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL
 voorheen VAN HOUTEN & Co 165
 Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4

Manufacturen
 Witte Goederen
 Karpotten
 Loopers
 Ledikanten
 Bedden
 Dekens
 Matrassen
 Vitrages
 Gordijnen

Groote sorteering
 Slaapkamer - Ameublementen

A. SCHRÖDER & Co.
 Groenmarkt.

Voor het Koude Jaargetijde brengen wij wederom

ALLES in de bekende goede kwaliteiten

Modemagazijnen
van Bommel
 Vlamingsstraat 8-10
 Prins Hendrikstraat 98-106

SPECIALITEIT
Handschoenen

Piano's en vleugels
DUCANOLA
 NON PLUS ULTRA

F. A. C. F. VAN DER DOES
 LANGE HOUTSTRAAT 9
 DEN HAAG
 BREDA-MAASTRICHT
 Vraagt catalogus

Instituut LAURILLARD

OPLEIDING voor verschillende examens en ambten, zooals Staatsinrichting M. O., Staathuishoudk. M. O., Gemeente-administratie, Boekhouden. De opleid. geschiedt ook schriftelijk in Nederland en Koloniën met zeer goede resultaten. Prospectus en lijsten met namen en adressen van vierhonderd en vijftig geslaagden worden op aanvraag gratis toegezonden door Mr. Dr. I. J. M. LAURILLARD.

Oranjeplein 102 - Den Haag
 .. Telefoon 6225

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
 Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag 5

Goedkoopst adres voor het meubeleeren en stoffeeren van woningen

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

Verkrijgbaar: **6 pCt PANDBRIEVEN à 98 pCt.**
 Uitstaand bedrag Pandbrieven per 1 Juli f 22.314.200.
 Beleggingen per 1 Juli f 22.426.595.22 1/2.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.